

**Diecezjalny ośrodek
Kultury Prawosławnej ELPIS**

**PRINCÍPY KOMUNITNÉHO
ŽIVOTA CIRKVI V KONTEXTE
Jk 5, 1-20**

prot. Štefan Pružinský

**Gorlice
2023**

Tento biblický komentár je výsledkom riešenia vedecko-výskumného projektu „Exegéza 5. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba“ Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR (KEGA) (Projekt č. 005PU-4/2023).

Autor: prot. doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.

Recenzenti: prof. ThDr. Vasilij Sadvarij

prof. Antoni Mironowicz, University of Bialystok

dr. hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT

Za odbornú a jazykovú stránku tohto diela zodpovedá autor

ISBN 978-83-63055-53-0

"Umytie nôh apoštolom..." Ikona z chrámu Panagia tis Asinou, Nikitari v Lefkosii (Nikosii) na Cypre z r. 1105.

ÚVOD

Táto monografia je zameraná na exegézu 5. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba so zameraním na princípy komunitného života členov Cirkvi. Skúmaný biblický text je venovaný riešeniu dilemy, ako v Cirkvi odstrániť napätie medzi sociálne silnejšími a sociálne slabšími členmi spoločenstva. Keďže Cirkev s ohľadom na základné princípy svojho života a učenia je otvorená pre všetky vrstvy spoločnosti, od začiatku svojej existencie musela riešiť otázky spojené so spolužitím ľudí z rôznych spoločenských vrstiev. Už v apoštolskej dobe bolo preto potrebné jasne definovať, aké sú slabé a silné stránky jednotlivých sociálnych skupín, podnecovať rozvoj pozitívnych talentov a eliminovať výskyt negatívnych javov. Tieto otázky stoja v pozadí celého listu apoštola Jakuba, no hlavne jeho poslednej kapitoly, ktorá predstavuje určitý záver a sumarizáciu základných evanjeliových a kresťanských princípov komunitného spolužitia všetkých členov Cirkvi v jednom duchovno-spoločenskom organizme. Závery a zistenia, ku ktorým autor monografie dospel a východiská pre prax, ktoré definoval sú veľmi originálne, dôležité a nadčasové, vďaka čomu je možné ich aplikovať v každej dobe, vrátane súčasnej.

Obsah skúmaného biblického textu si vyžadoval analýzu otázok biblickej teológie, kresťanskej duchovnosti, kresťanskej sociológie, cirkevných dejín, otázok aktívneho prežívania a uplatňovania kresťanskej viery vo vzťahu k Bohu, k iným ľuďom v rámci spoločenstva Cirkvi aj mimo nej. Výklad skúmaných veršov všeobecného listu svätého apoštola Jakuba poskytuje veľmi dôležité biblické a teologické východiská pre skúmanie správneho postoja kresťana voči všetkým sociálnym vrstvám spoločnosti, v ktorej žijeme.

Cieľom monografie je analýza poznatkov zo všetkej dostupnej domácej aj zahraničnej patristickej, odbornej a vedeckej literatúry

zaoberajúcej sa exegézou a teológiou všeobecného listu svätého apoštola Jakuba s dôrazom na aktualizáciu biblického textu v kontexte súčasných podmienok života Cirkvi a kresťanov v spoločnosti. Hľadanie nových metód aplikácie skúmaného biblického textu v podmienkach súčasného života umožnilo nadviazať na skúsenosti doterajšej cirkevnej tradície a zároveň poukázať na nové perspektívy a možnosti jej ďalšieho rozvoja. Prepojenie syntézy doterajších poznatkov s hľadaním nových možností aplikácie biblického textu pre pozitívny rozvoj súčasného človeka a spoločnosti umožnilo vytvoriť naozaj všestrannú exegézu 5. kapitoly všeobecného listu. Jej súčasťou je aj vytvorenie nového pravoslávneho prekladu skúmaného biblického textu s použitím najnovších kritických vydání starogréckeho textu listu s prihliadnutím k jeho prekladom najmä do cirkovnoslovanského jazyka, ale aj do viacerých súčasných jazykov - novogréckeho, slovenského, ruského, srbského, ukrajinského, anglického a ďalších.

Pri spracovaní monografie boli intenzívne využívané aj najnovšie poznatky prezentované na zahraničných vedeckých konferenciách. Niektoré otázky boli konzultované aj so zahraničnými odborníkmi pôsobiacimi na teologických fakultách v Poľsku, v Českej republike, v Macedónsku a vo Veľkej Británii, kde autor monografie pred krátkym časom absolvoval výskumný pobyt, ktorý v sebe zahŕňal knižničné skúmanie, nadväzovanie nových vedecko-výskumných kontaktov, odborné diskusie na skúmané témy a prednášky.

1. VAROVNÉ VÝZVY A UPOZORNENIA PRE БОГАТЫХ (5, 1-6)

1 Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὁλολύζοντες ἐπὶ ταῖς
ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.

1 Прииди1те нн7э, богатіи, плачитез из рыдайте нь
лю1тыхъ ск0рбехъ вашихъ грздущихъ на вы2.

1 Počujte teraz vy, boháči, plačte a nariekajte nad vašimi
biedami, ktoré prichádzajú na vás!

5, 1. Týmto veršom začína príhovor apoštola Jakuba k bohatým zemepánom, ktorým najatí robotníci obrábali polia¹. Úvodné slová verša "**Počujte teraz**" (gr. Ἄγε νῦν; csl. Прииди1те нн7э) je potrebné rozumieť rovnako ako v Jk 4, 13 ako naliehavú výzvu "k okamžitému zvýšeniu pozornosti pre všetkých tých, ktorí sú prehnane sebaistí vo svojich plánoch do budúcnosti. Dôraz na "teraz" poukazuje na eschatologické myslenie apoštola Jakuba, ktorý podobne ako apoštol Ján² a všetci ostatní biblickí autori zdôrazňuje potrebu neustále a v každom okamihu byť bdely a pripravený na druhý príchod Isusa Christa, ktorý do istej miery je možné prežívať už teraz"³. Slová "počujte teraz" sú prípravou na prísne slová varovania.

Výzva ku kajúcnemu plaču adresovaná boháčom je v podstate výzvou k zmene ich myslenia a konania. Táto výzva je v plnom súlade s celou biblickou tradíciou a je pokračovaním učenia a výziev prorokov⁴. Táto výzva je zároveň apelom na zamyslenie sa nad mnohými socio-kultúrnymi a ideologickými otázkami súčasnosti pre každého z nás. Každý z nás by si mal položiť

¹ Pozri Jk 5, 4.

² Pozri 1Jn 2, 18.

³ PRUŽINSKÝ, Š., 2022. General letter of the Holy apostle James : (Exegesis of 4th chapter). Białystok : Medical University of Białystok, 2022, s. 101.

⁴ Pozri Iz 1, 18; Oz 5, 1; Am 4, 1; 5, 1.

otázku: "Kde som ja v tejto súvislosti? Ako je na tom moje spoločenstvo viery a ako by mal byť zdieľaný tento text s členmi tohto spoločenstva?"¹

Za oslovením **"vy, boháči"** (gr. οἱ πλούσιοι; csl. богатѣи) je správne rozumieť nie všetkých ľudí, ktorí sú vlastníkmí väčšieho majetku, ale iba tých, ktorí sa "obohatili nespravodlivo"² aj za cenu utlačania iných ľudí³, alebo si z bohatstva urobili svoj idol, modlu, božstvo, ktoré nadovšetko uctieajú. Hriechom totiž nie je vlastníctvo majetku, ale neochota pomôcť v prípade potreby ľuďom v núdzi a uctiť si aj Boha, ktorý všetko bohatstvo stvoril. Veľmi dôrazné varovanie na adresu bohatých ľudí je v úplnom súlade so starozákonnou aj novozákonnou tradíciou⁴, dokonca aj s mimobiblickou náboženskou literatúrou z obdobia Starého Zákona⁵ aj Nového Zákona v období blízkom napísaniu Jakubovho listu⁶.

Oslovenie "vy, boháči" je vstupom do reči, ktorej súčasťou je mimoriadne drsné obvinenie, odhalenie a odsúdenie nespravodlivého konania a správania niektorých bohatých ľudí v prvých šiestich po sebe nasledujúcich veršoch piatej kapitoly listu. Táto reč je oveľa ostrejšia ako v podobnom prípade v Jk 4, 13-16, no zároveň je to posledná tvrdá kritika v tomto liste. Bohatstvo bohatých ľudí sa podľa apoštola Jakuba prejavuje najmä v obliekaní a forme odevu (v. 2), v nahromadenom zlate a striebre (v. 3), v množstve peňazí a vlastnenej pôdy (v. 4), v

¹ BROSEND, W. F. 2004. James and Jude. In: *The New Cambridge Bible Commentary*. New York: Cambridge University Press, s. 131.

² НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Гумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. 1. vydanie. Србиње: "Дабар" и Богословија Светог Петра Дабробосанског, 76.

³ Pozri Prem 2, 6-12.

⁴ Pozri Pr 11, 28; Iz 5, 8; Am 6, 4-6; Mk 10, 25; Mt 19, 23-24; Lk 1, 53; 6, 24-25; 12, 16-21; 14, 12-14; 16, 19-31; 18, 23-25; 21, 1-4; 1Tim 6, 9-10.

⁵ Pozri 1Enoch 94, 6-9; 97, 1-10; 98, 1-16; 99, 11-16; 100, 7-9; 102, 1-11.

⁶ Pozri ЕРМ, апостол: Видение третье. Строение башни, изображающей церковь In: «Пастырь» 3, 9 (online). [cit. 2023-12-26]. Dostupné na internete: < https://azbyka.ru/otechnik/Erm/pastyr_hermy/3>

neprimeranom jedení, pití, prepychu, nevhodnej zábave (v. 5) a v zneužívaní súdov proti nevinným ľuďom vo svoj prospech (v. 6). Podľa apoštola Jakuba práve ľudia, ktorí sa nespravodlivo obohatili sú tými, ktorí by sa, "viac než ktokoľvek iný, mali báť prichádzajúceho dňa (Božieho) súdu, pretože... sú nespravodliví a preto v prichádzajúcej premene sveta nemôžu pre seba očakávať nič iné než katastrofu"¹. Apoštolom Jakubom vykreslený príklad nespravodlivého konania boháčov predstavuje najhorší, najarogantnejší a do očí bijúci príklad toho, k čomu ľudí privádza pokrytectvo, závisť a iné vášne, ktoré sú kritizované v tomto liste. Spôsob vyjadrovania apoštola Jakuba je autentickým nadviazaním na podobný štýl vyjadrovania, ktorý nachádzame v knihách veľkých "sociálnych" prorokov Izaiáša, Ámosa a ďalších. V istom zmysle ich dokonca predbehol svojou energickosťou, tvrdosťou a najmä názornosťou a otvorenosťou pri opise detailov ich správania a dôsledkov, ktoré ich čakajú, keď hovoria, že ich bohatstvo zhnilo, odevy zožrali mole (v. 2), drahé kovy zhrdzaveli a ich hrdza zožerie ich telá ako oheň (v. 3), že ich nepravosť kričí až do neba (v. 4) a že sa vykrmili ako v deň zabíjačky (v. 5). Tak ako v predchádzajúcich častiach listu boli popri kritike zlých ľudí súčasne vyzývaní k pokániu², aj v tejto predposlednej časti listu sú zlí ľudia vyzývaní k plaču pokánia. No na rozdiel od predchádzajúcich častí, kritika v Jk 5, 1-6 je však formulovaná oveľa naliehavejšie a vyznieva ako takmer posledné varovanie, pretože biedy, ktoré sú dôsledkom nespravodlivosti bohatých, na nich už prichádzajú, poklady sa už rozložili, Boh už o všetkom vie, žijú v posledných dňoch a priblížil sa k nim deň zabíjačky.

Podstatou hriechu nesprávneho vzťahu k bohatstvu je neochota človeka uvidieť a pochopiť, že oveľa dôležitejšie než pamätanie na vonkajšie bohatstvo je pamätanie na nesmrteľnosť svojej duše, ktorá je najvzácnejšia zo všetkého na svete. Dôkazom

¹ DIBELIUS, J. M., 1975. A Commentary on the Epistle of James. In: *Hermeneia. A Critical and Historical Commentary on the Bible*. 11. vydanie. Fortress Press. Minneapolis, s. 235.

² Pozri Jk 3, 13; 4, 7-10.

toho, že ľudská duša je mimoriadne vzácna aj Bohu, je skutočnosť, že Boh neposlal k ľuďom anjela, ale prišiel Sám, aby nám pomohol a povolal nás hriešnych, padlých a zranených k prvobytnnej čistote a spásy od smrti. Boh sa stal človekom preto, aby vyliečil naše duše, vyzliekol z nich špinu hriechu a hanbu vášní a obliekol ich "do kráľovského, nebeského, božského, žiarivého a slávneho odevu"¹ Božích detí, členov Bohom vyvoleného a svätého národa². Za takýchto okolností je veľmi nerozumné, aby sa človek sústredil iba na to, čo je neporovnateľne menej dôležité a čo podlieha postupnému rozkladu a nakoniec nevyhnutnému zániku.

Je ťažké povedať, či v tomto verši je reč o tých istých ľuďoch, o ktorých sa hovorilo v predchádzajúcej kapitole, zaoberajúcich sa obchodovaním, alebo o niekom inom. V prospech názoru, že ide o iných ľudí hovorí skutočnosť, že sa zaoberali inou činnosťou (vlastnili a obrábali polia), ktorá si viac vyžadovala prítomnosť na jednom mieste, než práca obchodníkov, ktorí boli známi cestovaním na veľké vzdialenosti a dlhú dobu³. Uvedenú otázku, o koho presne ide, nemá zmysel hlbšie skúmať, pretože nech by bola odpoveď akákoľvek, nič sa nemení na obsahu a zmysle nasledujúcich veršov ako varovania pre všetkých ľudí, ktorí majú nesprávny vzťah k majetku.

Boháčov vyzýva apoštol Jakub k plaču spojenému s nariekaním. Výraz „**nariekajte**“ (gr. ὀλολύζοντες; csl. рыдайте) sa vo Svätom Písme používa na označenie silného plaču, preniknutého strachom z Božieho súdu a očakávaním odsúdenia⁴. Vyzývanie boháčov k plaču a uvedomovaniu si bázne pred Božím súdom má v tomto prípade význam „povolania

¹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новог Завета*. 1. vydanie. Србиње: “Дабар” и Богословија Светог Петра Дабробосанског, 76.

² Pozri 1Pt 2, 9.

³ Pozri Jk 4, 13.

⁴ Pozri Iz 13, 7; 14, 31; 15, 3; Zj 6, 15-17.

k pokániu“¹ podobne ako v Jk 4, 9. Plač a uvedomovanie si svojich hriechov a zodpovednosti za nich pred Bohom mali pomôcť boháčom k zanechaniu hriechov a zmene dovtedajšieho spôsobu života. Slovo "nariekajte" má v pôvodnom gréckom texte tvar prídavia, ktoré sa má rozumieť ako imperatív a tak sa aj spravidla prekladá. Zároveň je to takzvané onomatopoetické alebo ehomimetické slovo, čiže slovo, ktoré foneticky napodobňuje, pripomína alebo naznačuje prirodzený zvuk, ktorý opisuje². Kým u Homéra, Aeschyla, Eumenidesa, Herodota a Euripidesa toto slovo označuje volanie k Bohu motivované radosťou³, v Septuaginte sa používa výlučne v kontexte lamentovania, vyplakávania a kvílenia v reakcii ľudí na katastrofy, ktoré ich postihli kvôli ich odpadnutiu od Boha⁴. V Novom Zákone sa toto sloveso v takomto tvare objavuje iba na tomto jedinom mieste. V Evanjeliu podľa Marka je použité veľmi podobné sloveso ἀλαλάζοντες, ide však iba o synonymum.

Apoštol Jakub nemohol vyzývať boháčov iba k obvyčajnému plaču, pretože tento by pre nich nemal nijaký význam. Takáto výzva by sa podobala skôr na pomstu, alebo škodoradosť, než na pastierske napomenutie. Apoštol Jakub nemohol vyzývať boháčov ani k plaču nad skorou stratou pozemských radostí a majetkov kvôli prichádzajúcim nepokojom v Jeruzaleme, pretože telesné straty nie sú z duchovného hľadiska žiadnym veľkým a podstatným nešťastím. Skutočnú príčinu plaču je treba hľadať v súvislosti s „**biedami**“ (gr. *ταλαιπωρία*; esl. *сѡрбѣхъ*), predpovedanými apoštolom Jakubom v skorej budúcnosti. Keďže tieto biedy sú v nasledujúcich veršoch dávané do súvislosti s druhým príchodom Isusa Christa⁵, je jasné, že

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901. *Соборное Послание св. Апостола Иакова*. Киев., s. 261.

² Podobne ako latinské slovo ululatus.

³ JOHNSON, L. T. 1995. *The Letter of James. A New Translation with Introduction and Commentary*. New Haven and London: Yale University Press, s. 298.

⁴ Pozri Oz 7, 14; Amos 8, 3; Zach 11, 2; Iz 10, 10; 13, 6; 14, 31; 15, 2-3; 16, 7; 23, 1. 6. 14; 24, 11; 52, 5; 65, 14; Jer 2, 23; 31, 20. 31; Ez 21, 17;

⁵ Pozri Jk 5, 7-9.

v slovách apoštola Jakuba je potrebné vidieť výzvu k plaču pokánia kvôli aktívnej príprave na stretnutie s Christom na Božom súde. Boháči sú vyzývaní k plaču spojenému s uvedomením si tragických dôsledkov¹ ich nespravodlivého života v prípade, že neučinia pokánie. V starozákonnej biblickej tradícii sa slovo biedy občas používa aj na označenie nešťastí vo všeobecnosti spojených napríklad s chudobou alebo posmechom zo strany iných ľudí², avšak prevažne sa používa na označenie bied spojených s utrpením prežívaným tými, ktorí sa protivili Bohu³. V tomto druhom zmysle je potrebná chápať pojem biedy aj v tomto verši. V biedach, o ktorých hovorí apoštol Jakub, je možné vidieť v istom zmysle paralelu s početnými "beda", ktoré vyslovil Isus Christos vo vzťahu k boháčom⁴, k bohatým a pyšným mestám⁵, k svetu⁶, k Judášovi⁷ a vo vzťahu k farizejom a zákonníkom⁸.

Zo skutočnosti, že podľa slov listu biedy na boháčov už „**prichádzajú**“ (gr. ἐπερχομέναις; csl. грядущихъ) vyplýva, že na Boží súd pozerá apoštol Jakub ako na niečo veľmi blízke. Myšlienku blízkosti Božieho súdu nachádzame aj u iných apoštolov⁹. Keďže Boží súd apoštol Jakub spája aj s myšlienkou druhého príchodu Isusa Christa, ktorého príchod sa podľa jeho slov už „priblížil“ a ktorý ako Sudca už „stojí pred dvermi“¹⁰, je jasné, že nielen na Boží súd, ale aj na druhý príchod Isusa Christa pozerá apoštol Jakub ako na niečo veľmi blízke. Stojí preto pred nami otázka, prečo apoštoli už pred takmer dvetisíc rokmi hovorili o skorom príchode Isusa Christa. Táto otázka je veľmi

¹ Pozri Amos 3, 10-11; Joel 1, 15.

² Pozri Job 5, 21; Ž 11, 6; 39, 3; 68, 21; 87, 19.

³ Pozri Ž 13, 3; 139, 6; Oz 9, 6; Am 3, 10; 5, 9; Mich 2, 4; Joel 1, 15; Av 1, 3; Zach 1, 15; Iz 16, 4; 47, 11; 59, 7; 60, 18; Jer 4, 20; 6, 7.

⁴ Pozri Lk 6, 24-25.

⁵ Pozri Mt 11, 21; Lk 10, 13.

⁶ Pozri Mt 18, 7.

⁷ Pozri Mt 26, 24; Lk 22, 22.

⁸ Pozri Mt 23, 13-29; Lk 11, 42-52.

⁹ Pozri 1Pt 4, 7; 2Pt 3, 9-10; 1Jn 2, 18. 28; 1Kor 7, 29; 10, 11; 1Tes 4, 17.

¹⁰ Pozri Jk 5, 8-9.

naliehavá a zaujímavá aj preto, lebo mnohým ľuďom sú veľmi dobre známe slová Evanjelia o tom, že nikto nepozná čas Christovho príchodu¹. Na uvedenú otázku sa pokúša odpovedať Michail, biskup Kurský, nasledujúcim spôsobom: „Blízkosť druhého Christovho príchodu k jeho prvému príchodu je potrebné merať nie podľa časovej vzdialenosti týchto dvoch udalostí, ale v tom zmysle, že prvým príchodom Christa nastala posledná epocha terajšieho života sveta. Zo strany Boha už bolo urobené pre svet všetko a preto už niet prekážok k zjaveniu nového a slávneho Christovho kráľovstva. Táto epocha môže trvať dlho podľa času, avšak podľa morálnej spätosti udalostí je poslednou. Teraz už jedine od Božej vôle závisí to, ako dlho bude trvať. Christov príchod je blízko vďaka vnútornej morálnej spojitosti druhého príchodu s prvým. Nastali posledné dni, posledná epocha sveta. Vyjadrenie o blízkosti druhého Christovho príchodu nehovorí o tom, kedy presne tento príchod nastane“².

Posledné slová tohto verša **"na vás"** (gr. υμιν; csl. на вы), upresňujú, že biedy strašného súdu a následného zatratenia neprichádzajú všeobecne na všetkých ľudí, ale na nekajúcich sa hriešnikov. Sú to ich biedy, ktoré prichádzajú na nich. Napriek tomu, že tento dodatok sa nenachádza vo všetkých rukopisoch, vyskytuje sa vo viacerých starších aj novších z nich³ a aj tam, kde sa nenachádza, sa predpokladá a vyplýva z kontextu. Z uvedeného dôvodu sa v vyskytuje vo väčšine starších aj novších prekladov, vrátane cirkevnoslovanskej Biblie⁴ aj Slovenskej

¹ Pozri Mt 24, 36.

² МИХАИЛЬ, еп.: Толковый Апостоль. Кн. 2. Соборныя послания св. Апостоловъ на славянском и русском наречиях с предисловиями и подробными объяснительными примечаниями. С.-Петербург 1905, s. 92.

³ ALAND, B. et al. eds., 2014. *NOVUM TESTAMENTUM GRAECUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James*. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, s. 82-83.

⁴ БИБЛИЯ. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета на церковнославянском языке. 1993. Москва : Российское библейское общество.

ekumenickej Biblie¹. Tento dodatok činí "implicitný a nepriamy objekt explicitným"².

2 ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν
σητόβρωτα γέγονεν,

2 Богатство ваше иЗгни2, иЗ рибзы вашз молие позд0ша.

2 Vaše bohatstvo zhnilo a vaše odevy rozožrali mole.

5, 2. Pretože bohatí zemepáni boli skúpi a nedávali zo svojho bohatstva nikomu inému, často sa stávalo, že ich bohatstvo časom strácalo na hodnote a postupne z rôznych príčin dochádzalo k jeho úplnému zničeniu bez toho, aby prinieslo aj iným ľuďom úžitok.

Pod pojmom "**bohatstvo**" (gr. ὁ πλοῦτος; sl. Богатство) treba v prípade zemepánov rozumieť v prvom rade početné zásoby rôznych plodín. Z týchto zásob a obchodovania s nimi potom samozrejme rástol aj všetok ostatný majetok. „Za zánikom hlavného bohatstva boháčov je treba vidieť aj zánik iných pokladov“³, ktoré získali vďaka tomu hlavnému.

Mnoho z nadmerného bohatstva boháčov „**zhnilo**“ (gr. σέσηπε; sl. иЗгни), pretože zemepáni nechávali úrodu radšej zhniť, než by ju mali rozdať chudobným. Príčinou takéhoto konania bola jednoznačne skúposť, ale zvyčajne nielen ona. Ako je to všeobecne známe z minulosti a žiaľ aj zo súčasnosti, mnohí bohatí ľudia nerozdajú prebytočné zásoby iným ľuďom kvôli udržaniu vysokých cien a tiež z obavy, aby sa im iní ľudia

¹ BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokánonickými knihami. 2015. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť.

² JOHNSON, L. T. 1995. *The Letter of James. A New Translation with Introduction and Commentary*. New Haven and London: Yale University Press, s. 299.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 265.

nevyrovnali v bohatstve a s ním súvisiacej moci, čo by mohlo ohroziť ich záujmy a obmedziť vplyv v spoločnosti.

K zničeniu bohatstva bohatých dochádza často aj následkom ich smrti. Pretože majú málo kedy úprimných priateľov, ktorí by boli ochotní pre nich niečo urobiť aj vtedy, keď už z toho neplynú žiadne výhody a zisk, po ich smrti dochádza neraz k spustnutiu, rozkradnutiu alebo aj úplnému zničeniu ich majetku.

Zo všetkého bohatstva bohatých spomína apoštol Jakub osobitne „odevy“ (gr. ἱμάτια; sl. рибзы). Urobil tak preto, lebo u bohatých Židov, ako aj u boháčov iných národov, bola veľká náklonnosť k noseniu honosných šiat. Svojim prepychovým odievaním boháči v každej dobe demonštrujú v prvom svoju majetnosť a moc. Z tohto pravidla existuje len nepatrné percento výnimiek. Svedčí o tom aj tá skutočnosť, že prepychové oblečenie boháči nosili a nosia na verejnosti aj napriek tomu, že takmer nikdy nebolo a ani dnes väčšinou nie je veľmi pohodlné. Pohodlie si boháči vychutnávajú zvyčajne iným spôsobom a inde. Nakoľko silná bola náklonnosť k vlastneniu a noseniu prepychových šiat u Židov vo všeobecnosti a obzvlášť u tých bohatých, vidno veľmi dobre zo slov knihy Enocha: „Dali ste na seba viac ozdôb ako žena, a rôznofarebného viac ako dievčina“¹.

Spomedzi všetkých možných spôsobov znehodnotenia odevov bohatých ľudí uvádza apoštol Jakub jeden z najčastejších a to, že ich „**rozožrali mole**“ (gr. σιτόβρωτα γέγονεν; sl. молье поедоша). Ten istý obraz sa vyskytuje aj v iných knihách Svätého Písma².

¹ McCracken, A.: *The Book of Enoch* (online). Library at the University of London. [cit. 2014-08-16]. Dostupné na internete: <http://scriptural-truth.com/images/BookOfEnoch.pdf>.

² Pozri Jb 13, 28; Iz 51, 8; Mt 6, 19; Lk 12, 33.

3 ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν. ὥς πῦρ ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις.

3 Злато ваше иЗ сребро иЗзоржавѣ, иЗ ржА и5хъ въ послушество на васъ будетъ, иЗ снѣсть плНти вашз ꙗки ѿгнь: еЗгОже снискасте въ послВднѣи дниб.

3 Vaše zlato a striebro zhrdzavelo a ich hrdza bude svedectvom proti vám a zožerie vaše telá ako oheň. Nahromadili ste si poklady v posledných dňoch.

5, 3. Pretože svoje produkty zemepáni ako aj iní boháči premieňajú v prvom rade na peniaze a drahé kovy, ktoré potom používajú na získavanie ďalších bohatstiev, apoštol Jakub sa zmieňuje aj o striebre a zlate, ktoré môže za istých okolností tiež podľahnúť znehodnoteniu a strate.

Slová, že zlato a striebro „**zhrdzavelo**“ (gr. κατίωται; csľ. иЗзоржавѣ) je potrebné chápať tak, že čisté zlato síce zhrdzavieť nemôže, ale môže sa to stať výrobkom, pri ktorých výrobe bolo zlato použité. Pod zhrdzavením zlata je možné rozumieť aj stratu hodnoty peňazí, ktoré so zlatom v minulosti často priamo alebo nepriamo súviseli. Zdegradovať a stratiť svoju hodnotu môžu tiež rôzne zliatiny, v ktorých je zlato obsiahnuté a ktoré boli použité na výrobu rôznych nádob, predmetov, súčiastok alebo šperkov. V prípade striebra môže ísť okrem všetkých vyššie uvedených prípadov aj o jeho oxidáciu, pri ktorej dočasne úplne stráca svoju krásu. Okrem toho zhrdzavenie zlata a striebra môže symbolicky označovať aj ich rozkradnutie, stratenie alebo iné znehodnotenie, vrátane morálneho, keď nie sú využívané pre dobro, ale pre zlo.

„**Hrdza**“ (gr. ἰὸς; csľ. ржА) striebra a zlata, čiže jeho materiálne alebo morálne znehodnotenie a najmä jeho nevyužívanie na Božiu slávu a pre dobro ľudí zohrá v osude boháčov významnú úlohu. Stane sa totiž „**svedectvom**“ (gr. μαρτύριον; csľ. послушество) proti boháčom na Božom súde. Bude svedčiť o ich skúposti, bezcitnosti, nemilosrdnosti,

ziskuchtivosti, sebeckve, pôžitkárstve, panovačnosti a mnohých ďalších hriechoch, ktoré sú za hromadením a zneužívaním pomimuteľného bohatstva iba vo svoj zdanlivý prospech. Myšlienka o tom, že neprávosti a hriechy boháčov, raz budú svedčiť proti nim sa nachádza aj v knihe Enocha 96, 7¹.

Slová o tom, že hrdza zlata a striebra „zožerie“ (gr. φάγεται; csľ. снѣсть) telá boháčov je potrebné chápať opäť symbolicky a to v tom zmysle, že znehodnotenie a nevyužitie bohatstva pre dobro ľudí spôsobí duchovnú záhubu a zničenie samotných boháčov vo večnosti. Duchovný rozvrat a mŕtvosť človeka má však do istej miery negatívny vplyv aj na jeho pozemský a telesný život.

Zhubné pôsobenie znehodnoteného a nevyužitého bohatstva na ľudí prirovnáva apoštol Jakub k pôsobeniu ohňa. Pod pojmom „**ohň**“ (gr. πῦρ; csľ. огонь) je tu potrebné rozumieť zničujúcu silu skúposti a mnohých ďalších hriechov na telá aj duše boháčov. Obraz ohňa použil apoštol Jakub preto, lebo ohň je symbolom nielen telesných utrpení, ale aj „neprirodzených, obludných a strašných utrpení“², ktoré očakávajú hriešnikov v prípade, že budú na Božom súde odsúdení na zatratenie³. Tento ohň nestvoril Boh, ale hriech a ľudské vášne, ktoré dokážu človeka veľmi silno páliť v ich svedomí. No najväčšiu mučivú silu dosiahne hriech a hriešne vášne vo večnosti, kedy ich už nebude môcť nič skryť prehlásiť a nikomu nebude môcť nijako pomôcť jeho bývalé bohatstvo. Podstatou tohto ohňa bude utrpenie spôsobené hriechom, samotou a odcudzenosťou človeka od Boha a iných ľudí vo večnosti.

Nebezpečenstvo bohatstva a pokladov, ktoré si boháči nahromadili, je o to väčšie, že si ho nahromadili „**v posledných dňoch**“ (gr. ἐν ἐσχάταις ἡμέραις; csľ. въ послѣдніѣ дни), čiže pred Božím súdom, ktorý nastane nielen na konci sveta, ale aj po

¹ McCracken, A.: *The Book of Enoch* (online). Library at the University of London. [cit. 2014-08-16]. Dostupné na internete: <http://scriptural-truth.com/images/BookOfEnoch.pdf>.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 266.

³ Pozri Mk 9, 48-49; Lk 3, 9; Hebr 10, 27; 2Pt 3, 7; Zj 20, 9.

smrti každého človeka, ktorý zomrel bez viery a pokánia¹. Dni, ktoré žijeme na zemi, sú pre každého z nás posledné, pretože každého z nás čaká skôr alebo neskôr smrť² a tiež preto, že žijeme v dobe Nového Zákona, ktoré je poslednou etapou³ tohto sveta.

Apoštol Jakub vo svojich slovách predvidí a sústredí pozornosť na ten moment, keď budú ľudia súdení, pretože toto bude najdôležitejší moment v ich bytí. Aby sa človek vyhol súdu a odsúdeniu, je potrebné bohatstvo správnym investovaním v prospech blížnych a núdznych "pretvoriť v dielni svojej duše na milosrdenstvo a pokrm pre dušu"⁴. Slová apoštola Jakuba sú výzvou k uvedomeniu si, že Boh ponúka neporovnateľne väčšie bohatstvo ako svet, bohatstvo, ktoré neničí, nerozkladá, ale naopak buduje život človeka na zemi aj vo večnosti. Apoštol nás vyzýva, aby sme v sebe oživilí a priviedli do praxe Božie prikázanie zaprieť sám seba a nasledovať Christa, zasvätiť svoj život Bohu. Vtedy bude naozaj fungovať život, rodina, vzťahy, lásky aj spása. Boh pre naše dobre urobil úplne všetko, zostáva už potreba našej odpovede a spolupráce s Bohom. Zostať v takejto situácii pri svojich hriechoch, predsudkoch, vášňach, žiadostiach, nevere, pri svojich hriechných túžbach, zlovykoch a pôžitkoch a nádejať sa pri tom všetkom iba na materiálne bohatstvo je najväčšia nerozumnosť a prakticky samovražda.

¹ Pozri Jn 5, 24.

² Pozri Hebr 9, 27.

³ Pozri 1Jn 2, 18.

⁴ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Гумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. Србиње: “Дабар” и Богословија Светог Петра Дабробосанског, s. 77.

4 Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαῶθ εἰσεληλύθασιν.

4 СЕ, мзда дѣлателей дѣлавшихъ нибвы вашз, ѿдержаназ т васъ, вопіеть, из вопіє1нїз жавшихъ во кшы гDa саваНфа внидоша.

4 Hľa, mzda robotníkov, čo vám žali polia, zadržaná vami, kričí, a zvolania žencov došli do uší Hospodina nebeských Síl.

5, 4. Odsúdenie na Božom súde a utrpenie v zatratení čaká bohatých zemepánov spomínaných apoštolom Jakubom preto, lebo svoje bohatstvo nadobudli nespravodlivo za cenu nevyplatených miezd.

Zadržaná mzda robotníkov, ktorí žali boháčom polia, „**kričí**“ (gr. κράζει; csł. вопіеть), to znamená svedčí o nespravodlivosti boháčov pred ľuďmi, aj pred Bohom. Toto svedectvo zadržanej mzdy je podobné svedectvu krvi Ábela, o ktorej Boh povedal Kainovi: „Hlas krvi tvojho brata hlasno volá zo zeme ku mne“¹. Hlas nevyplatenej mzdy je podobný hlasu krvi aj preto, lebo zadržanie mzdy môže niekedy pripraviť robotníka o akúkoľvek možnosť obživy a priviesť ho za istých okolností až k smrti. Z uvedeného dôvodu aj Isus, syn Sirachov, hovorí: “Žobrácky chlieb je živobytím chudobných, kto im ho berie, je vrah. Blížneho vraždí ten, čo mu odníma obživu, a krv prelieva, kto zadržiava mzdu nádenníka”².

Proti boháčom nesvedčia len nevyplatené mzdy a iné zlé skutky, ale aj samotný ženci, ktorých "**zvolania**" (gr. βοαί; csł. вопіє1нїз), čiže sťažnosti a prosby o pomoc došli až k Bohu.

Výraz „**došli do uší**“ (gr. εἰς τὰ ὦτα εἰσεληλύθασιν; csł. во кшы внидоша) Boha treba rozumieť tak, že sťažnosti a prosby

¹ 1Mjž 4, 10.

² Sir 34, 21-22.

žencov Boh počuje a zohľadní pri súde nad boháčmi, ak samozrejme títo neučinia pokánie. Podobné vyjadrenia sa nachádzajú aj na iných miestach Svätého Písma¹ a hovoria o tom, že pred Bohom nie je možné nič ukryť.

Boha apoštol Jakub v tomto verši nazýva ako „**Hospodina nebeských Síľ**“ (gr. Κυρίου Σαβαώθ; csl. rDa cabaHfa). Toto pomenovanie hovorí o Bohu ako „bojovníkovi, ktorý dáva svojmu národu víťazstvo“². Pod nebeskými silami tu treba rozumieť nebeské vojská anjelov, ktorým Boh vládne. Pomenovanie „Hospodin nebeských Síľ“ použil apoštol Jakub v tomto verši preto, aby zdôraznil myšlienku, že odplata za nespravodlivosť príde od všemohúceho Boha, pre ktorého „potrestanie boháčov nepredstavuje žiadnu ťažkosť“³.

Zadržanú mzdu spomína apoštol Jakub nie preto, žeby to bol jediný priestupok boháčov, ale preto, že to bol veľmi vážny priestupok, ktorý ťažko postihoval mnohých spomedzi adresátov listu. Ak sa bohatí zemepáni nebáli konať túto nepravosť, určite konali aj mnohé ďalšie. Zadržanie mzdy bolo veľkým priestupkom vzhľadom na veľmi ťažké podmienky, v ktorých chudobní ženci pracovali a žili a tiež aj vzhľadom na to, že takéto konanie výslovne zakazoval Mojžišov zákon⁴. Za takýchto okolností to bol hriech, ktorý „volal“ do neba so všetkou silou a naliehavosťou.

Bohatých ľudí, ktorí zadržaním mzdy ubližujú svojim zamestnancom čaká ten istý osud ako evanjeliového boháča, ktorý sa draho obliekal, jedol, pil a zabával sa a pri tom vôbec nedbal na potreby chudobného Lazára⁵. Tak ako Boh nespomenul jeho meno, pretože bol Bohu neznámi a cudzí, tak zostanú Bohu neznámi a cudzí aj bezohľadní a egoistickí boháči v každej dobe. Sú to ľudia, ktorým sa bohatstvo stalo záhubou, pretože ich

¹ Pozri 2Mjž 2, 23; Ž 18, 7; Iz 5, 9.

² DUFOUR, X. L.: Словарь библейского богословия. Bruxelles 1990, s. 582.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 268.

⁴ Pozri 3Mjž 19, 13; Tob 4, 14.

⁵ Lk 16, 19-31.

priviedlo k zneužívaniu pre seba "cudzej sily, potu a chleba"¹. Títo ľudia riešia otázku vlastníctva rôznych vecí, ale vôbec neriešia otázku, či majetok sú oni sami. Ľudia, ktorí sa obohatili za cenu hriechov a utrpenia iných ľudí, sú v skutočnosti "majetkom diabla, ktorý sa vždy skrýva za materiálne dobrá a pod ich maskou. Z toho vyplýva ešte jedna skutočnosť, že človek je vlastníctvom svojho bohatstva, ktoré ho ohromilo a ktoré ho chce držať určitý čas ako nábytok medzi svojím nábytkom a nakoniec ho zlomiť a zahubiť. Všetky ľudské mudrovania o materiálnom obohacovaní, ktoré si ani trochu neprepožičali nič z Christovej múdrosti, vedú jedine k týmto dvom vyššie uvedeným odpovediam na otázku, či je vlastníctvo je človek. Christova odpoveď by bola, že človek je vlastníctvo Božie. Pri takomto vlastníctve človek nie je vlastníctvom nikoho iného, pretože človek ako slobodná bytosť je Božie dieťa. Toto nie je riešenie nejakého filozofa, ale očitého Svedka, ktorý prišiel k ľuďom zo samotného trojjediného Zdroja bytia a života. Apoštol verí v toto riešenie a zachováva ho ako jediné pravdivé a spásenosné, ako svedectvo očitého Svedka... Boháč, ktorý nespravodlivo nadobudol svoj majetok..., prijal opäť odev kráľovstva tmy: lásky k peniazom..., drzosti, márnosti, pýchy"². Správa sa ako duchovný špinavec a trhan. Prebýva v hriechu a utrpení spôsobenom vášňami a nebeské blahá sú pre neho nedostupné. Démoni, ktorým dovolil k sebe prístup, ho zväzujú svojimi neviditeľnými okovami, aby si nemohol zamilovať Boha a skutočné dobro. Jeho vládcom už nie je on, ale stal sa ním satan podobne, ako sa vyvolený národ ocitol pod nadvládou cudzích kráľov po tom, čo sa začal klaňať cudzím modlám a bohatstvu. Nesprávny vzťah k bohatstvu robí teda z človeka otroka najprv vecí a nakoniec zlých síl a bytostí, ktorých cieľom je človeka zničiť.

¹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. Србиње: "Дабар" и Богословија Светог Петра Дабробосанског, s. 78.

² НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. Србиње: "Дабар" и Богословија Светог Петра Дабробосанског, s. 78.

5 ἐτροφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

5 Возвесели1стecz на земли2, и3 наслади1стecz: ѱпитасте сердцА в†ша фки въ день заколеніз.

5 Na zemi ste sa pozabávali a nahýrili. Vykrmili ste vaše srdcia ako v deň zakáľačky.

5, 5. Život a konanie boháčov spomínaných v liste bolo nespravodlivé a zlé nielen preto, že zhromažďovali priveľa majetku a že to robili za cenu zdierania iných, ale aj preto, lebo svoj majetok používali na zlý účel. Bohatstvo získané za cenu ochudobnenia, slz a neraz aj krvi iných ľudí, využívali na to, aby sa hriešnym spôsobom „pozabávali a nahýrili“.

Slovo „**pozabávali**“ (gr. ἐτροφήσατε; csľ. Возвесели1стecz) sa vo Svätom Písme používa na označenie prepychového života plného zábav a pôžitkov¹.

Slovo „**nahýrili**“ (gr. ἐσπαταλήσατε; csľ. наслади1стecz) sa používa na označenie takého spôsobu života, ktorý sa vyznačuje nemiernosťou v jedení, pití a odievaní².

Boháči žijúci v tomto svete prepychovo a pôžitkársky sú nielen hriešni, ale najmä veľmi nerozumní, pretože si „vykrmili... srdcia ako v deň zakáľačky“. **"Srdcia"** (gr. τὰς καρδίας; csľ. сердцА) sa tu spomínajú preto, lebo srdce v duchovnom zmysle je v biblickej a patristickej teológii chápané a prezentované ako orgán, ktorí je sídlom a zároveň tvorcom všetkých našich túžob a želaní. Slová apoštola Jakuba o tom, že niektorí boháči si vykrmili srdcia, je teda potrebné chápať v tom zmysle, že veľmi výdatne nasýtili hriešnymi pôžitkami svoje hriešne túžby a želania.

Prirovnanie, že boháči si nasýtili svoje srdcia **"ako v deň zakáľačky"** (gr. ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς; csľ. фки въ день заколеніз) použil apoštol Jakub z nasledujúcich príčin. Po prvé

¹ Pozri Neh 9, 25; Iz 66, 11.

² Pozri 1Tm 5, 6.

preto, lebo život boháčov oddaných hýreniu a zábave je podobný životu zvierat, pre ktoré je charakteristické, že jedenie, pitie a oddychovanie je hlavným cieľom ich snaženia a života. Týmto činnostiam sa boháči podobne ako zvieratá venujú čo najviac bez ohľadu na to, či ešte budú žiť, alebo ich za krátky čas čaká smrť. Pretože nežijú nádejou a prípravou na večný život, riadia sa podľa hesla, ktoré spomína aj apoštol Pavol: „Jedzme a pime, veď zajtra zomrieme“¹. „Pretože boháči opisovaní v liste viedli zvierací spôsob života a neboli nič iné, než iba telo, je nanajvýš prirodzené, že aj koniec ich života mohol byť prirovnaný k zakáľáčke zvierat“².

Druhou príčinou prirovnania života boháčov k vykrmovaniu sa v deň zakáľácky je skutočnosť, že nespravodlivých a zlých boháčov, ak nečinili pokánie, skutočne v krátkom čase čakal nie prechod z telesnej smrti do večného života, ale deň súdu a odsúdenia na druhú a večnú smrť, ktoré je podľa slov apoštola Jakuba veľmi blízko³. Chápanie dňa „zakáľácky“ v zmysle prichádzajúceho súdu a odsúdenia vyplýva z kontextu predchádzajúcich a nasledujúcich veršov, kde sa v súvislosti s boháčmi hovorí o prichádzajúcich biedach, o Sudcovi, ktorí stojí pred dvermi, a odsúdení. Okrem toho deň súdu sa aj v iných knihách Svätého Písma obrazne opisuje ako deň zabitia, zarezania, popravy alebo záhuby pre nekajúcich sa a nepolepšiteľných hriešnikov⁴.

Prázdna zábava a hýrenie, o ktorom sa hovorí v tomto verši, je veľmi často neoddeliteľnou súčasťou a dalo by sa povedať, že aj cieľom a zmyslom života mnohých z tých bohatých ľudí, ktorí nepoznajú Boha. Takýto spôsob života je predchodcom ich odsúdenia za bezbožný život. Žalmista Dávid o takýchto ľuďoch hovorí: "Hľa, človek, ktorý neučil Boha svojím pomocníkom, ale sa nádejal na svoje veľké bohatstvo a cítil sa mocným vo

¹ 1Kor 15, 32.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 271.

³ Pozri Jk 5, 1. 8-9.

⁴ Iz 34, 2; Jer 12, 3; 25, 34; Ez 21, 15.

svojej márnosti"¹. Vladyka Nikolaj (Mrdža) o takom človeku píše, že jeho jazyk hovorí nepravdu "ako naostrená britva a neustále robí podvody. Nepriateľ (diabol) mu ukradol jeho slávu a obliekol ho do hanby. Zabíja mu dušu pozemskými pôžitkami a zábavami. Vzdialil sa od nebeského spôsobu myslenia a obrátil sa k materiálnym, pozemským, smrteľným a zlým skutkom, márnym rečiam, myšlienkam a úvahám. Padol zo svojej výšky a zrútil sa do kráľovstva, ktoré človeka nenávidí, medzi kruté kniežatá, ktoré ho nútia, aby im staval hriešne mestá"². Najhoršie na tom je, že keď takýto človek neučiní pokánie a nezmení svoje myslenie a správanie, postupne dochádza cez mravný rozklad, smilstvo, cudzoložstvo, závislosti a iné ohavné skutky až k zabíjaniu a vraždám, ako sa o tom píše v nasledujúcom verši.

6 κατεδικάσατε, ἐφρονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

6 Њсуди1сте, ўби1сте првднаго: не проти1витсз вамъ.

6 Odsúdili ste, zabili spravodlivého; a on vám neodporuje.

5, 6. Po poukázaní na chamtivosť, nespravodlivosť a hýrivý spôsob života, apoštol Jakub poukazuje na najväčší priestupok boháčov, ktorým je odsudzovanie a zabíjanie spravodlivých ľudí.

Keďže boháči spomínaní v liste sa nezaoberali priamo súdnictvom, ale obchodovaním a spravovaním hospodárstva, v slovách „odsúdili ste“ je potrebné vidieť nepriame dosiahnutie odsúdenia spravodlivých ľudí na súdoch cestou úplatkov, svetskej moci a vplyvu na sudcov. Na takúto činnosť boháčov poukazoval apoštol Jakub už v druhej kapitole³.

¹ Ž 51(52), 7.

² НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. Србиње: “Дабар” и Богословија Светог Петра Дабробосанског, s. 79.

³ Pozri Jk 2, 6.

V osobe „**spravodlivého**“ (gr. τὸν δίκαιον; csl. правдоу), ktorého nespravodliví a bohatí ľudia „**zabili**“ (gr. ἐφονεύσατε; csl. убили) je potrebné vidieť v prvom rade Isusa Christa¹. Christos je spravodlivý preto, lebo "nespáchal nijakú nepravosť", ani ľsti nebolo nikdy v Jeho ústach"². A zabili ho tí ľudia, ktorí sú z diabla a chcú konať jeho žiadosti³. Medzi nich vždy patrili najmä ľudia bohatí a mocní, čiže v prvom rade "kráľovia zeme... a kniežatá", ktoré sa "spolu radia proti Hospodinovi a proti jeho Pomazanému"⁴. Napriek tomu, že list bol adresovaný v prvom rade tým Židom, ktorí prijali kresťanstvo a nachádzali sa v diaspore, medzi adresátmi listu sa mohli nachádzať aj takí Židia, ktorí v čase odsúdenia Isusa Christa boli v Jeruzaleme, kde splynuli s davom a verejnou mienkou, ktorá žiadala Christovo ukrižovanie. Táto možnosť je veľmi reálna aj preto, lebo v čase Christovho ukrižovania plynuli práve prípravné dni na sviatok Pachu, kedy sa do Jeruzalema schádzali Židia z celého sveta. Keďže Christa zapreli a zradili aj veľmi zbožní a chudobní ľudia, o to viac sa dá predpokladať, že to urobili aj boháči. Boháči boli zameraní na celkom iné hodnoty, než boli tie, ktoré hlásal Christos. Preto sa u nich dá predpokladať ľahostajnosť k súdnemu procesu voči Christovi, ak nie priamo záujem na Jeho ukrižovaní, aby si udržali dobré vzťahy s vysoko postavenými ľuďmi, náboženskými vodcami a mocnými tohto sveta. Napriek tomu, že mali svoj podiel na Christovom ukrižovaní, neskôr mohli formálne prijať kresťanstvo. So zásadami a učením Evanjelia sa však v praxi nikdy celkom nestotožnili, o čom svedčí celkový kontext listu. S takýmto stavom sa apoštol Jakub, naplnený apoštolskou horlivosťou, nemohol uspokojiť a podrobil ho neľútostnej kritike. Apoštol Jakub nemohol zniesť pokrytectvo a formalizmus pod rúškom kresťanskej viery a Cirkvi. Formálni, nespravodliví a nemravní ľudia nemali čo hľadať na popredných

¹ ФЕОФИЛАКТ, бл.: Толкования на соборныя послания св. апостолов, Казань 1865, s. 189; Oikoumenios, Commentarium in novum Testamentum, pars altera, 1631, p. 474. Porovnaj Sk 7, 52.

² Iz 53, 9; 1Pt 2, 22; 1Jn 1, 9; 2, 29; 3, 7.

³ Pozri Jn 8, 44.

⁴ Ž 2, 2; Sk 4, 26.

miestach v kresťanských spoločenstvách¹, ale v lepšom prípade medzi plačúcimi kajúcnikmi.

Okrem ľudí, ktorí Christa priamo súdili a zabili, podiel na Jeho odsúdení a ukrižovaní má aj každý hriešnik, ktorý svojimi hriechmi Christa odsudzuje a má podiel aj na Jeho utrpení a smrti. Je to tak aj napriek tomu, že Christos prišiel práve k hriešnikom a každému z nich milosrdne dáva šancu na pokánie. Christos prišiel, aby "zajal zajatie"², čiže prišiel k ľuďom zajatým hriechom, smrťou a diablom, aby ich vyslobodil. Prišiel, aby očistil ľuďom svedomie a vyhnal démonov, ktorí si zo srdca ľudí urobili tróny, na ktorých im vládnu a vedú ich k tomu, aby mysleli iba na svoje bohatstvo, pôžitky, zábavy, jedlo, pitie a oddych. Christos prišiel preto, aby sa vrátil do srdca ľudí, urobil z ľudí opäť Božie deti a dal ľuďom skutočnú slobodu, radosť a záchranu od odcudzenosti voči Bohu a blíznym a smrti. Isus Christos zosadil démonov z ich trónov vnútri ľudských srdca a vyhnal ich aj s ich myšlienkami a úvahami na povrch srdca, aby každého, kto uveril v Christa a žije v Christovi, mohli pokúšať už len zvonku a aby tak už nemali nad človekom moc. Človeka nemohol v plnosti duchovne oslobodiť Mojžiš, patriarchovia, kňazi leviti, prínosy, desiatky, soboty, novmesiace, obmytia, celopalné obety, ani starozákonná spravodlivosť a zbožnosť. Uzdraviť ľudské duše a očistiť ich od nečistých a zlých myšlienok a úvah mohol jedine božský Spasiteľ a Mesiáš, ktorý prišiel ako Baránok vedený na zabitie, ktorý sníma hriech sveta. Len On bol tým pravým Lekárom, ktorý vydal seba za život sveta a dokáže uzdraviť ľudskú dušu. "Lieky získané zo zeme, čiže vlastné spravodlivé skutky, nemohli uzdraviť dušu. Až príchodom Spasiteľa človek získal uzdravenie silou nebeskej a božskej prirodzenosti, darom Svätého Ducha, očistením srdca Svätým Duchom"³. Ak o tom niekto pochybuje, je to len preto, že s tým nemá vlastnú skúsenosť

¹ Pozri Jk 2, 2-7.

² Ž 67(68), 19; Ef 4, 8.

³ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. Србиње: "Дабар" и Богословија Светог Петра Дабробосанског, s. 80.

a jeho duchovná slepota mu neumožňuje vidieť duchovné zdravie a plody Božej blahodäte u iných ľudí.

V širšom zmysle je pod spravodlivým človekom, ktorého boháči zabili, potrebné vidieť aj každého iného spravodlivého, čiže nevinného človeka, najmä v prípade, že ide súčasne o biedneho a sociálne slabého človeka¹, na ktorého odsúdení a usmrtení mali boháči podiel. Obviňovanie, utláčanie a vláčenie po súdoch sociálne a ekonomicky slabších ľudí sa medzi bohatými a mocnými ľuďmi vyskytovalo v každej dobe v hojnej miere. Príčinou takéhoto konania bolo väčšinou získanie ešte väčšieho množstva, peňazí, majetku a moci nad ostatnými. Utláčanie nevinného človeka cestou zadržania mzdy a následného nespravodlivého súdu, ktorý priestupok podvodu neodhalí a nenariadi nápravu, apoštol Jakub v súlade s biblickou tradíciou² považuje za verejne "legalizované násilie a zabitie"³, nakoľko nespravodlivý súd človeka môže pripraviť aj o základnú obživu. Podobným konaním si nespravodliví žalobcovia a skorumpovaní sudcovia neprávom privlastňujú moc rozhodovať o živote a smrti iných ľudí, ktorá má patriť iba Bohu. Len Boh má legálnu moc a právo "spasiť aj zahubiť"⁴.

Príčinou biedy, ktorá očakáva boháčov za krátky čas na Božom súde, je teda okrem nespravodlivo zhromažďovaného a nemorálne využívaného bohatstva aj prenasledovanie nevinných bratov. Všetky uvedené nepravosti budú páliť boháčov ako oheň a rozožierať ich duše ako hrdza na mieste večného zomierania, odlúčenosti od Boha, nekonečných výčitiek svedomia kvôli spôsobeným krivdám a uvedomovania si straty všetkej blaženosti a dobra.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 273.

² Pozri Sir 34, 22.

³ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 217.

⁴ Jk 4, 12.

Na konci verša nasledujú slová **"a on vám neodporuje"** (gr. οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν; csľ. не проти1витcz вамъ), ktoré sa v takmer všetkých súčasných prekladoch prekladajú ako oznamovacia veta. Pri takomto preklade uvedené slová je potrebné chápať v tom zmysle, že Isus Christos ako človek nebráni ľuďom v tom, aby nad ním vynášali svoj odsudzujúci rozsudok. V prípade, že pod spravodlivým rozumieme nevinne odsúdeného chudobného človeka, uvedené slová znamenajú, že ani takýto ľudia sa spravidla nebránia proti nepravosti, pretože nemajú moc a peniaze na to, aby nespravodlivý rozsudok mohli zmeniť. Existuje však aj názor, že uvedené slová je potrebné rozumiť ako otázku: "A On (Boh) Vám neodporuje (neprotiví sa vám)?"¹. Takýto preklad by bol v súlade so skôr uvedenými slovami apoštola Jakuba o tom, že "Boh sa pyšným protiví"¹, v ktorých bolo použité presne to isté sloveso (gr. ἀντιτάσσεται; csľ. проти1витcz). Pri takomto preklade je uvedenú otázku potrebné chápať ako výzvu pre bohatých ľudí, aby sa zamysleli nad tým, či ich je konanie je v súlade alebo v rozpore s vôľou spravodlivého Boha. Cieľom tejto otázky je, aby si uvedomili, že Boh určite nesúhlasí s ich konaním, ktoré je proti všetkým princípom kresťanskej lásky a pokory. Táto otázka je zároveň odpoveďou na všetky skutky nespravodlivých boháčov, ktoré sú opísané v predchádzajúcich šiestich veršoch. Odpoveďou na túto otázku je totiž jednoznačný nesúhlas spravodlivého Boha s ich správaním a skutkami. Nespravodliví ľudia dočasne popierajú skutočnosť, že Boh si chudobných vyvolil za dedičov svojho kráľovstva², majú dojem, že svet je možné beztrestne zneužívať iba pre svoje pôžitky a že najviac môžu získať tí najbezohľadnejší. Skutočnosť je však taká, že každý skôr alebo neskôr ponesie dôsledky svojho konania a bude sa za svoj život musieť zodpovedať Stvoriteľovi. "Boh súdi bez zaujatosti a na základe skutkov človeka (Jk 2, 12). Bohatí, ktorí utláčali chudobných, zažijú na svojom vlastnom tele, ako im Boh odporuje (Jk 5, 3. 6). Zistia v "posledných dňoch", aký

¹ Jk 4, 6.

² Mt 5, 3.

nemilosrdný môže byť rozsudok pre tých, ktorí nepreukázali milosť iným (Jk 2, 13)"¹.

V závere tejto prvej časti piatej kapitoly (v. 1-6), ktorá je istým spôsobom posledným varovaním pre nespravodlivých ľudí v tomto liste, pristúpime ku krátkej rekapitulácii toho, k čomu človeka privádza pokrytectvo, žiadostivosť, pôžitkárstvo, závisť a iné hriešne vášne, pred ktorými nás varuje tento list. Ak človek stotožňuje svoje bytie so svojim vlastníctvom, je postupne ochotný vykonať akékoľvek zlo, aby si udržal svoj komfort a pohodlie. Je ochotný podvádzať, páchať násilie, utláčať, vraždiť ľudí a pokúsiť sa o vraždu aj voči samotnému Bohu, čoho názorným príkladom je ukrižovanie Isusa Christa. Je presvedčený, že týmto všetkým buduje a zabezpečuje svoju budúcnosť a bezpečnosť. Tento list, ktorý je zjavne zložený nielen z decentného nabádania, ale aj z tvrdých obvinení, sa snaží dokázať, že opak je pravdou. Všetko nahromadené bohatstvo okamžite chátra a spolu s vykonanou nepravosťou sa stáva negatívnym svedectvom proti samotnému vlastníkovi a určuje jeho osud. Ľudia, o ktorých píše tento list, "vo svojich postojoch a skutkoch veľmi dobre ilustrujú logiku závisť a arogancie, ktorú Jakub načrtol už v Jk 3, 13-4, 10. Svoj život venovali vykorisťovateľskej manipulácii so zemou a plneniu iba svojich vlastných želaní pre pôžitok"².

Každý z nás by si preto mal položiť otázku, nakoľko je táto logika závisť a arogancie prítomná aj v našom myslení a konaní, do akej miery sa stala naším postojom k životu a iným ľuďom, do akej miery určuje naše morálne a náboženské postoje? Mali by sme si uvedomiť, že "závisť je to, čo ženie chudobných k násiliu voči tým, ktorí majú to, po čo chudobní túžia. A arogancia je to, čo ženie bohatých k tomu, aby sa ešte aj vychvaľovali tým, čo

¹ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 217.

² JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 217.

vzali chudobným, aby sa bohatí mohli stať tým, čím sú"¹. Obe tieto vášne sú takmer všadeprítomné a ak nie sú vždy zjavné, je to len preto, lebo ich skrývame pred inými aj pred samými sebou. Hodnota tohto listu je okrem iného aj v tom, že odhaľuje naše skryté vášne a dáva nám takto možnosť spoznať svoju reálnu prirodzenosť a začať proces liečenia svojich duchovných chorôb, ktoré ničia nás aj ľudí okolo nás.

Odsúdenie iného človeka, či už bolo vykonané šeptom do ucha iného človeka alebo verejne na schôdzi alebo v televízii je v podstate snahou zničiť iného človeka, aby sme sa my ukázali ako víťazi a nadradení. Aj toto konanie môže byť spôsobené závisťou. Ako? Podľa nasledujúcej logiky: "Ak si myslím, že cieľ môjho odsúdenia má čokoľvek také, čo ja nemám (postavenie, povest'), mojim zámerom je vziať mu to aspoň vo vedomí mojich poslucháčov. Ak sa zamyslíme ešte hlbšie, môžeme súhlasiť s Jakubom, ktorý takéto konanie považuje za formu arogancie nielen proti bližnému, ale aj proti Božiemu zákonu, ktorý takéto ohováranie zakazuje: "Kto si ty," hovorí Jakub, "že súdiš iného?" Ohovárač si privlastňuje božské sily poznania ľudských srdc a schopnosti (objektívne) ich posúdiť... Ohováranie je jedna z najpenikavejších a najdeštruktívnejších foriem arogancie. Pôsobí tak dôsledne, že si ani nemusíme byť schopní uvedomovať si jej povahu... Ochota používať reč s cieľom zničiť iných, aby sme mohli prežiť aspoň dočasný pocit nadradenosti sa stala natoľko rozšíreným manifestom arogancie, že sa už stala normou. A Jakub nám pripomína, že je to taká forma reči, ktorá je smrtiacim jedom"².

Z vyššie uvedeného vyplýva, že všetci by sme sa mali mať na pozore. Bohatí, aj chudobní, vysoko postavení aj nízko postavení, pretože na každého číhajú svoje nástrahy. Sväté Písmo totiž

¹ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 218.

² JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 218.

nekritizuje iba bohatých, ale dôrazne varuje aj chudobných, keď hovorí: "Lenivcovi sa nechce orať na jeseň, ale cez žatvu žobre a nič nemá"¹, "lenivá ruka spôsobuje chudobu, kým ruka usilovných obohacuje"² alebo: "Majetok boháča je jeho opevneným mestom, kým skazou núdzných je ich chudoba"³. A nakoniec: "Chudoba s hanbou postihnú toho, čo nedbá na napomínanie, no ten, čo prijíma pokarhanie, bude poctený"⁴. Podobných výrokov je možné nájsť vo Svätom Písme veľa. Nie je teda rozhodujúce, či je človek bohatý alebo chudobný, ale to, aby bohatý aj chudobný nepáchal neprávosť proti iným ľuďom a proti Bohu, aby obaja bojovali proti hriechnym vášňam a usilovali sa o cnosti. A čo je najdôležitejšie, nemali by sme sa navzájom posudzovať a súdiť, byť k sebe arogantní a navzájom si závidieť. My nemôžeme vedieť, prečo je chudobný chudobný a bohatý bohatý. Chudobný môže byť chudobný preto, že je lenivý a pohodlný, ale aj preto, lebo svoj život zasvätil prevažne modlitbe. Bohatý môže byť bohatý preto, lebo okráda a utláča iných, ale aj preto, lebo je usilovný, schopný, vzdelaný, pracovitý, či dokonca zbožný a Boh mu požehnal hojnosť všetkého, pretože tým všetkým je ochotný a povolaný slúžiť iným ľuďom. Oboch by sme preto nemali posudzovať, ale súd prenechať Bohu. A obom by sme nemali ani závidieť, bohatému bohatstvo a chudobnému napríklad čas na oddych, ale každému priat' dobro.

Podobne ako v minulosti, aj v súčasnosti (v súčasnosti azda ešte viac) je veľa ľudí, ktorí si myslia, že všetko je možné predvídať, ovládať a že ich bytie definuje ich majetok. A zároveň presne tak ako v minulosti, aj v súčasnosti v mnohých z nás žiaľ pôsobí na jednej strane arogancia a na druhej strane závisť ako dve spojené nádoby. Žijeme vo svete, spoločnosti a zriadení, kto výška zisku je akoby jediným meradlom kvality a zmyslu všetkého, ktorý stojí za zváženie. Dnešné "komerčné chápanie reality je dokonalým príkladom takého pohľadu na svet, ktorý je

¹ Pr 20, 4.

² Pr 10, 4.

³ Pr 10, 15.

⁴ Pr 13, 18.

uzavretý pred Bohom ako darcom každého dokonalého daru. Úspech je meraný množstvom tovarov, ktoré môžu byť nahromadené, nech by išlo o čokoľvek. Preto snád' najvážnejšou otázkou pre dnešné kresťanstvo je, či v súčasnej situácii je schopné ďalej uskutočňovať prorockú kritiku takéhoto pohľadu na svet akú ukázal Jakub. Alebo sme v situácii, kedy mnohé cirkvi sú samé podriadené logike závesti a arogancie, ak nie v striktné peňažnom vyjadrení, tak v zmysle členstva a vplyvu, že nedokážu pochopiť, že takáto je cesta múdrosti zdola, ktorá je pozemská, neduchovná a démonická?"¹ Apoštol Jakub chápal, že hriešne vášne v srdciach jednotlivcov sú príčinou, kvôli ktorej sa zlo postupne stáva spôsobom života celej spoločnosti, filozofiou a princípom celého spoločenského zriadenia, ekonomickým a politickým systémom, normou pre odmeňovanie, zdaňovanie a fungovanie súdov a čo je najhoršie propagandou. Chápal, že Cirkev by mala spochybňovať princípy zla a neúnavne hlásať zdravé a pravdivé princípy dobra v prvom rade vo svojom vlastnom vnútornom živote a následne aj v katechéze. Apoštol Jakub nás učí, že Cirkev nemá zatvárať oči pred zlom, ktoré sa deje a do konca sveta viesť svojich členov k tomu, aby žili evanjeliovo, aj keby ich zostala len hrstka a ich hlas bol hlasom volajúcim na púšti.

¹ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 218.

2. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY BRATSKÉHO SPOLUNAŽÍVANIA ČLENOV CIRKVI (5, 7-20)

7 Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβῃ ὑετὸν πρῶτον καὶ ὄψιμον.

7 Долготерпи́те и вы, брати́е мои́, до прише́ствия Го́днз. Се земледе́лец жде́тъ честна́го пло́да т земли́, долготерпи́тъ ъ немъ, до́ндеже прии́метъ до́ждь ранъ и до́зденъ:

7 Buďte teda, bratia, veľmi trpezliví až do príchodu Hospodina. Hľa, roľník vyčkáva drahocennú úrodu zeme a veľmi trpezlivo čaká na ňu, kým nedostane včasný i neskorý dážď:

5, 7. Po tom, čo apoštol Jakub vyzval adresátov listu k pokániu zo žiadostivosti, svetskosti, cudzoložstva, duševnej nestálosti, ohovárania, odsudzovania, pýchy, chamtivosti, vraždenia, závesti a mnohých iných hriechov, obracia sa na nich s výzvou k trpezlivosti. Táto výzva je adresovaná v prvom rade tým, ktorí znášajú krivdy a sú utláčaní. Týka sa však aj nespravodlivých utlačovateľov v tom zmysle, aby vzali na seba kríž zápasu s hriešnymi vášňami a trpezlivo sa snažili bojovať s hriechmi a žiadosťami svojej skazenej prirodzenosti.

Od siedmeho verša nastáva v slovách apoštola Jakuba veľký zvrat. Apoštol prechádza od upozornení, výziev a varovaní pred početnými negatívnymi javmi a nástrahami, ktoré číhajú na adresátov listu, k pozitívnym témam a povzbudeniam. Apoštol prechádza od slov o súde a odsúdení k pozitívnemu učeniu a poučeniam, vychádzajúcim z viery v "Hospodina slávy, Isusa Christa"¹. Prechádza k odporúčaniam, ktoré majú viesť k budovaniu kresťanskej komunity a napredovaniu v cnostiach a

¹ Jk 2, 1.

duchovnom živote. Prináša konkrétne myšlienky, ktoré privádzajú k odpovediam na nasledujúce otázky: "Ako má vyzerat' spoločenstvo vedené vierou v Isusa Christa a zákonom lásky? Ako priateľstvo s Bohom ovplyvňuje spôsob rozprávania a konania človeka vo vzťahu k iným ľuďom?... Ako priateľstvo s Bohom vedie k solidárnosti, obdarúvaniu a životu...?"¹.

Cnosť trpezlivosti, ku ktorej apoštol Jakub vyzýva všetkých čitateľov listu slovami „**bud'te veľmi trpezliví**“ (gr. μακροθυμήσατε; csľ. Долготерпите) je prejavom veľkosti a sily kresťanského ducha a úzko súvisí so schopnosťou odpúšťania, tolerance, zhovievavosti, veľkorysosti a veľkodušnosti. Vyplýva to aj z etymológie použitého výrazu².

Pre povzbudenie k trpezlivosti apoštol Jakub pripomína, že sa blíži "príchod Hospodina". V slovách „**do príchodu Hospodina**“ (gr. ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου; csľ. до пришествия гДнз) je potrebné vidieť poukázanie na druhý a slávny príchod Isusa Christa³. Pre biednych a utláčaných je druhý príchod Isusa Christa povzbudením v trpezlivosti, pretože predstavuje nádej na ukončenie utrpení a na čas prijatia odmeny za ich lásku a trpezlivosť. Pre utlačovateľov sú slová o druhom príchode výzvou k trpezlivosti v zápase o nadobudnutie kresťanského charakteru ich života. V opačnom prípade ich očakáva len odsúdenie a večné utrpenie. Výraz "druhý príchod Hospodina", ktorý apoštol Jakub požil dvakrát, sa v Septuaginte nevyskytuje vôbec, avšak v Novom Zákone⁴ sa tento výraz stal všeobecne

¹ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 221.

² μακρός znamená veľký, široký, hlboký, vysoký alebo priestranný a θυμός znamená dych života, duša, duch, sila; Pozri ДВОРЕЦКИЙ, И. Х.: *Древнегреческо-русский словарь*. Том I-II. Москва 1958, s. 1048, 800; РАПТН, Г. А.: *Λεξικό ορθογραφικο-ερμηνευτικο της αρχαιας ελληνικης γλωσσας*. Θεσσαλονικη 1993, s. 334-335, 285; РАПТН, Г. А.: *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τομος 2. Θεσσαλονικη 1992, s. 600.

³ Porovnaj 1Kor 1, 7; 1Tes 3, 13; 5, 23; 2Tes 2, 1.

⁴ Pozri 1Kor 15, 23; 1Sol 2, 19; 2Pt 3, 4; 1Jn 2, 28.

známym výrazom označujúcim pre všetkých viditeľný a slávny návrat Isusa Christa v sprievode anjelov na konci vekov.

Ako vzor trpezlivosti uvádza apoštol Jakub príklad „**roľníka**“ (gr. γεωργός; csľ. земледěлец), ktorý „vyčkáva drahocennú úrodu zeme a trpezlivo čaká na ňu, kým nedostane včasný i neskorý dážď“. Skutočnosť, že kresťan je podobný roľníkovi, ktorý ešte len "vyčkáva" (gr. ἐκδέχεται; csľ. ждать) drahocennú úrodu zeme, naznačuje, že Christov príchod je síce blízko a do istej miery je možné ho už prežívať na Liturgii, avšak v plnosti ešte predsa len nenastal. Ten, po ktorom kresťania nadovšetko túžia, sa ešte stále v plnosti nevrátil.

Zmienka o „daždi“ v uvedených slovách, ktorá pre nás môže znieť trochu nečakane a čudne, má svoje historické a zemepisné opodstatnenie. Pri vyčkávaní na úrodu v juhovýchodných krajinách, kde sa nachádzal autor aj väčšina prvých adresátov listu, museli roľníci trpezlivo čakať najprv na takzvaný „**včasný**“ a potom aj na takzvaný „**neskorý dážď**“ (gr. ὑετὸν πρόϊμον καὶ ὀψιμον; csľ. дождь ранъ из поздень). Ide o jesenné a jarné obdobie dažďa, ktoré sa spomína aj v iných knihách Svätého Písma¹. Až po týchto dvoch obdobiach dažďov prichádzala úroda a to tiež dvakrát. Po jesennom období dažďa prichádzala jesenná úroda a po jarnom období dažďa prichádzala jarná úroda. Podľa týchto období sa delili aj plody a žatvy na skoré a neskoré, čiže jarné a jesenné². Niektoré druhy plodín sa zbierali len raz do roka, avšak aj v ich prípade sa muselo čakať na obidva obdobia dažďov, ktoré boli nevyhnutné k ich rastu a dozrievaniu. V tomto prípade „skorý dážď“ bol jesenný, nevyhnutný pre vyklíčenie semien, ktorý v Palestíne pripadal na mesiac október, čiže na počiatok poľnohospodárskeho roka, a neskorý dážď bol jarný, nevyhnutný pri dozrievaní zrna a pripadajúci na marec-apríl, čiže na obdobie pred žatvou. Roľník teda prirodzene čakal najprv skorý, jesenný dážď, nevyhnutný pre vyklíčenie semien a potom neskorý, čiže jarný, nevyhnutný pred

¹ Pozri 5Mjž 11, 14; Jer 5, 24; Joel 2, 23; Zach 10, 1.

² Pozri 2Mjž 9, 31-32; Jer 24, 2; Oz 9, 10.

žatvou. Poradie slov „skorý a neskorý“ sa však rovnako presne hodí aj na označenie rôznych žatiev alebo rôznych zberov plodov, pretože aj v tomto prípade je očividné, že roľník čaká najskôr skorú žatvu (žatvu jačmeňa) alebo skorý zber plodov, a až potom neskorú žatvu (žatvu pšenice) alebo neskorý zber plodov“¹.

Príklad roľníka očakávajúceho skorý a neskorý dážď, aby sa mohol dočkať svojej drahocennej úrody, veľmi názorne a výstižne hovorí aj o nevyhnutnosti trpezlivého očakávania druhého a slávneho príchodu Isusa Christa. Aj pri tomto očakávaní je potrebné dodržať určitú postupnosť, trpezlivo očakávať a prežívať všetky udalosti, ktoré mu musia predchádzať, aby sme sa nakoniec dočkali aj samotného Spasiteľa, ktorý svoj druhý príchod sám prirovnáva k žatve².

8 μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίζατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἥγγικε.

8 долготерпите и вы, утвердите сердца ваши, ибо пришествие гДне приближис.

8 Bud'te veľmi trpezliví aj vy a upevnite si srdcia, lebo Hospodinov príchod sa priblížil.

5, 8. Pre posilnenie veriacich v trpezlivosti apoštol Jakub poukazuje na blízkosť druhého príchodu Isusa Christa. Myšlienka na blízky príchod Christa má posilniť čitateľov listu podobne, „ako jedlo upevňuje vyčerpané telo“³. Pravda o druhom Christovom príchode je tak, ako každé Božie slovo, potravou pre srdce a dušu, ktorá dáva človeka silu vydržať skúšky a utrpenia.

Pred príchodom Isusa Christa apoštol Jakub vyzýva adresátov listu najprv, podobne ako v predchádzajúcom verši, k tomu, aby boli "veľmi trpezliví" (gr. μακροθυμήσατε; esl.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 277.

² Pozri Mt 13, 30. 37-43.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 277; Porovnaj Sud 19, 5. 8.

долготерпите). Prvá časť použitého výrazu "μακρο" poukazuje na to, že to nemá byť iba chvíľkové strpenie alebo krátke vydržanie niečoho, ale dlhotrvajúci stav a postoj.

Po výzve k veľkej trpezlivosti apoštol vyzýva adresátov listu k duševnej stabilite slovami **"upevnite si srdcia"** (gr. στηρίξατε τὰς καρδίας; csl. **утверди́те сердца вѣща**). Je to výzva k odstráneniu vnútornej rozdvojenosti duše a nestálosti vo viere, zbožnosti a kresťanskom správaní. Srdce je na tomto mieste, podobne ako v predchádzajúcich prípadoch, potrebné chápať ako najhlbšie centrum vnútorného života človeka. Srdce je zdrojom našich želaní a túžob a za normálnych okolností tesne súvisí s naším umom (mysľou), ktorý je zdrojom našej vôle. To znamená, že ak má človek pevné alebo stabilné srdce, znamená to, že je stabilný a pevný vo svojom najhlbšom vnútri, a to má následne najpodstatnejší vplyv na jeho vôľu, čiže na všetko, čo človek chce a po čom túži. Stav nášho srdca má na človeka väčší vplyv ako náš rozum alebo dokonca duch. Výnimkou je duchovne nezdravá situácia, keď človek dobrovoľne uprednostní svoj rozum pred srdcom a koná akoby bez srdca a čisto racionalisticky.

Myšlienka, že Christov príchod sa **"priblížil"** (gr. ἤγγικε; csl. **прибли́жися**), je v plnom súlade s učením Evanjelia aj celého Nového Zákona¹, ktorý predstavuje Christa ako toho, kto stojí pri dverách a klope².

¹ Flp 4, 5; Rim 10, 8; Zj 1, 3; 22, 10.

² Zj 3, 20.

9 Μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν.

9 Не воздыхайте другъ на друга, братіе, да не ѡсуждени будете: се, судіѦ предъ дверьми стоиѦтъ.

9 Nest'azujte sa, bratia, jeden na druhého, aby ste neboli odsúdení. Hľa, Sudca stojí pred dvermi.

5, 9. Pretože s kresťanskou cnosťou trpezlivosti je nezlučiteľná nespokojnosť a sťažovanie sa na iných, apoštol Jakub upozorňuje adresátov listu slovami: „Nest'azujte sa, bratia, jeden na druhého“.

Výzva "nest'azujte sa" (gr. Μὴ στενάζετε; csl. Не воздыхайте) alebo doslova "nevzdychajte" je výzvou k tomu, aby kresťania v situácii vonkajšieho útlaku, nezmenili svoje povzdychy na sťažovanie sa proti utláčateľom, ale aby svoje povzdychy nasmerovali na Boha a premenili ich na čistú modlitbu a zdôverenie sa Bohu so svojím trápením.

Keďže sťažovanie sa dá predpokladať najskôr u ľudí utláčaných, osobami, na ktorých sa utláčanie a trpiaci kresťania nemali sťažovať, boli v prvom rade ich utláčatelia. Okrem nich to však mohli byť aj iní ľudia, pretože trpiacim sa občas stáva, že „sú nespokojní nielen s tými, ktorí sú príčinou ich utrpenia, ale aj so všetkými, čo sa nachádzajú v ich blízkosti, hoci nie sú vôbec vinní za ich utrpenia“¹. Takýto stav sa v duchovnej skúsenosti a tradícii Cirkvi nazýva reptaním a považuje sa za duchovnú nemoc a hriech. Vonkajšie utrpenie sa pre ľudí často stáva pokušením, v ktorom sa človek začína sústreďovať iba sám na seba a začína sa izolovať od iných ľudí, najmä od tých, ktorých považuje za vinníkov jeho utrpenia. Takýto stav spôsobuje rozdelenie medzi ľuďmi, ktoré môže kresťanskému spoločenstvu aj celej spoločnosti veľmi ublížiť. Apoštol Jakub sa preto usiluje povzbudiť kresťanov, aby sa neuzatvárali sami v sebe,

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 278.

nerozdeľovali sa, ale zvládli podobné skúšky s trpezlivosťou, veľkodušnosťou, vytrvalosťou a vnútornou pevnosťou a stabilitou. Jeho slová sú pripomenutím dobroty Boha, ktorý keď počul volanie o pomoc a "nárek" (gr. στεναγμός) Židov v Egypte "spomenul si na svoju zmluvu s Abrahámom, Izákom a Jákobom... a zhladal na synov Izraela"¹.

Vonkajšou príčinou sťažovania je bremeno útlaku a nešťastia a vnútornou príčinou je nespokojnosť so situáciou, v ktorej sa človek nachádza a neschopnosť zmieriť sa s ňou. Takýto stav svedčí o nedostatku cnosti kresťanskej trpezlivosti, ktorá sa „má zmieriť so všetkými ťažkosťami a dokonca sa z nich radovať“². V prípade, že kresťania nezvládnu vonkajší útlak s trpezlivosťou a začnú sa sťažovať a reptať jedni proti druhým, ich "spoločenstvo sa stane skôr ríšou súperenia, než miestom spolupráce"³.

Apoštol Jakub varuje čitateľov listu pred sťažovaním sa a nedostatkom trpezlivosti preto, aby „neboli odsúdení“. Z uvedených slov je vidno, že apoštolovi Jakubovi, podobne ako apoštolovi Pavlovi⁴ a ostatným apoštolom a svätým pastierom Cirkvi, vždy veľmi záležalo na tom, aby jemu zverení ľudia a obzvlášť jeho súkmeňovci ne boli na Božom súde odsúdení, ale aby boli ospravedlnení a spasení.

Nebezpečenstvo odsúdenia za netrpezlivosť a reptanie je o to väčšie, že „Sudca stojí pred dvermi“. Aj tento výraz zobrazujúci Christa ako toho, kto sa nachádza v našej blízkosti a je pripravený prísť, aby ľudí súdil, je možné nájsť aj v iných knihách Starého aj Nového Zákona⁵. Uvedené slová apoštola Jakuba boli pravdepodobne tou príčinou, kvôli ktorej mu farizeji a zákonníci

¹ 2Mjž 2, 24-25.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 278; Porovnaj Jk 1, 2.

³ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 221.

⁴ Pozri Rm 9, 3.

⁵ Pozri Iz 26, 20-21; Mt 24, 33; Mk 13, 29.

tesne pred jeho mučeníckou smrťou položili s hnevom otázku: „Čo sú to dvere Isusa?“¹.

10 ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἱ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι Κυρίου.

10 W\$бразъ приими1те, братіе мо%, слостраданіз из долготерпѣніз прбр0ки, и5же глаголаша и4менемъ гДнимъ.

10 Ako príklad utrpenia a veľkej trpezlivosti, prijmite, bratia, prorokov, ktorí hovorili v mene Hospodinovom.

5, 10. Ako príklad trpezlivosti uvádza apoštol Jakub prorokov, pretože ich trpezlivosť vychádzala z viery v Boha a nebola spojená s reptaním a odsudzovaním. Dôležitou myšlienkou, ktorá je zdôraznená v tomto verši, je skutočnosť, že proroci boli príkladom nielen trpezlivosti, ale aj "**utrpenia**" (gr. τῆς κακοπαθείας; csľ. слостраданіз). Proroci boli teda príkladom trpezlivého správania aj v utrpení a biede. Túto myšlienku nachádzame aj v Evanjeliu².

Pretože zd'aleka nie všetci „proroci“ boli skutočnými a Božími prorokmi, apoštol Jakub dodáva, že príkladom pravej a kresťanskej trpezlivosti sú len tí proroci, ktorí hovorili "**v mene Hospodinovom**" (gr. τῷ ὀνόματι Κυρίου; csľ. и4менемъ гДнимъ), čiže takí, ktorí mali od Boha poverenie prorokovať a zvestovať ľuďom Božie slová a Božiu vôľu. Tento dodatok je veľmi dôležitý, pretože v každej dobe existovali aj falošní proroci, ktorí nielenže nehovorili slová Božie a neboli trpezliví v utrpení, ale veľmi často ani netrpeli žiadne ťažkosti, pretože

¹ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ: Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία 2, 23. In: MIGNE, J.-P.: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca). Τομος 20. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006, p. 63d.

² Mt 5, 12; Lk 6, 23; 11, 49-51

boli obľúbení u kráľov a iných vysoko postavených ľudí a bez zábran si užívali hriechnym spôsobom pôžitky tohto sveta¹.

Výraz „v mene Hospodinovom“ v takejto alebo podobnej forme sa tak ako mnohé iné výrazy v tomto liste nachádza aj v iných knihách Svätého Písma². V početných starých rukopisoch je vynechaná predložka „v“ a zostávajú len slová „τῷ ὀνόματι Κυρίου“³, čiže doslova „menu Hospodinovmu“. Takýto text hovorí o tom, že pravdiví proroci sa usilovali privádzať ľudí nie k sebe, ale k Bohu a Jeho menu a prorokovať nie na svoju slávu, ale „v česť mena Hospodinovho“⁴.

11 ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰωβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνὸς ἐστὶν ὁ Κύριος καὶ οἰκτίρων.

11 СЕ, блажи1мъ терпщыз. Терпѣніе јwвле слhшасте, и3 кончи1ну гДню ви1дѣсте, ѣкw многомлстивъ є4сть гДь и3 щедръ.

11 Hľa, považujeme za blažených tých, ktorí sú vytrvalí v utrpení. O Jóbovej vytrvalosti v utrpení ste počuli a Hospodinov koniec ste videli, že Hospodin je veľmi milosrdný a ľútostivý.

5, 11. Pre povzbudenie v trpezlivom znášaní utrpenia bez reptania a zúfalstva apoštol Jakub pripomína čitateľom listu, že ľudí, ktorí sú vytrvalí v utrpeniach, „**považujeme za blažených**“ (gr. μακαρίζομεν; sl. блажи1мъ)⁵. Pod blaženými je v tejto súvislosti potrebné rozumieť nie tých ľudí, ktorí sa tešia z pozemského a telesného šťastia, ale tých, ktorí sú „šťastní pred

¹ Pozri 5Mjž 18, 19-22.

² Pozri Dan 9, 6; Jer 20, 9; Sir 36, 16.

³ Pozri NOVUM TESTAMENTUM GREACUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James. Stuttgart 1997, s. 91.

⁴ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 279.

⁵ Porovnaj Jk 1, 12.

Bohom“¹ a v Bohu. Sú to ľudia, ktorí sú naplnení duchovným a večným šťastím, ktoré je Božím darom a ktorého podstata je "pokoj a radosť vo Svätom Duchu"². Pretože výsledkom trpezlivého znášania utrpenia je stav blaženosti, každého, kto tak činí, čaká odmena a dobrý koniec života.

Ako príklad vytrvalosti v utrpení uvádza apoštol Jakub spravodlivého Jóa, o ktorého vytrvalosti prví adresáti listu, čiže židokresťania, už určite „**počuli**“ (gr. ἠκούσατε; sl. слышали). Istota apoštola Jakuba v tejto súvislosti vyplýva z toho, že život spravodlivého Jóa bol v tej dobe veľmi dobre a všeobecne známy a Židia sa s ním oboznamovali aj pri čítaniach v synagóge³. Zaujímavé je, že apoštol Jakub radí spravodlivého Jóa nie iba medzi ľuďmi vytrvalých v utrpení, ale aj medzi prorokov. Je to zrejme preto, že Job síce nebol písucim prorokom, ani starozákonným kazateľom, ale človekom, ktorý sa stal prorokom vďaka svojmu životu. Jobov život totiž prorocky ukazuje na budúcnosť ľudí, ktorí v utrpení vytrvávajú vo viere a oslave Boha. Jób, ako vieme, podobne ako iní proroci a svätí ľudia, nebol dokonalým, bezchybným, bezhriешným ani neomylným človekom. Jóbov príklad je veľký preto, že aj napriek svojej nedokonalosti zostal vo veľkom utrpení verný Bohu až do konca svojho života. Jób sa podobne ako Eliáš dostal v utrpení takmer až na hranicu zúfalstva, no predsa vytrval a nezačal sa Bohu rúhať.

Povzbudením v utrpení je aj „**Hospodinov koniec**“ (gr. τὸ τέλος Κυρίου; sl. кончи́ну ГДню), ktorí adresáti listu „**videli**“ (gr. εἶδετε; sl. ви́дэте). Exegéti sa rozchádzajú v názore, o aký koniec tu ide. Jedni tu vidia koniec pozemského života samotného Christa, čiže Jeho utrpenie a smrť, po ktorej nasledovalo Jeho oslávenie, iní vo vyššie uvedených slovách vidia blažený koniec života a utrpenia Jóa, ktorý mu pripravil Boh.

¹ PRUŽINSKÝ, Š.: *Evanjelium podľa Matúša 1/1*. Prešov 2000, s. 124.

² Rim 14, 17. Porovnaj Rim 15, 13.

³ Pozri ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 280.

K prvej skupine exegetov parí bl. Augustín, ktorý hovorí: „My vieme o trpezlivosti Jóna a videli sme koniec Hospodina. Aký je koniec Hospodina? Taký: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“. Boh Ho opustil vo vzťahu k pozemskému šťastiu, ale neopustil ho vo vzťahu k nesmrteľnosti. Taký je koniec Hospodina... V slovách: „O Jónovej vytrvalosti ste počuli a Hospodinov koniec ste videli“ sv. Jakub akoby hovorí: „Dočasné zlo trpezlivo znášajte ako Jón, ale ako náhradu za to očakávajte nie dočasné blahá, ale večné, ktoré sa ukázali v Hospodinovi, čiže vzkriesenie tela a večnú slávu tela a duše“¹. Podobne sa vyjadruje aj Beda Venerabilis².

Novší exegeti v slovách „koniec Hospodinov“ vidia poukázanie na blažený koniec života Jóna, ktorý mu daroval Hospodin, čiže na „výsledok (ovocie) jeho trpezlivosti, na to, čím sa skončili jeho utrpenia“³. Argumentujú tým, že výraz „koniec Hospodina“ „tak tesne súvisí s predchádzajúcim textom, že je nevyhnutné ho spájať so slovami o Jónovi“⁴. Slová o tom, že adresáti listu Hospodinov koniec „videli“, je v takomto prípade nutné chápať nie doslovne, ale v prenesenom zmysle ako ho „poznali“ zo Svätého Písma.

Od toho, ako chápeme „koniec Hospodinov“, závisí aj zmysel ďalších slov apoštola Jakuba o tom, že Hospodin je veľmi **„milosrdný a ľútostivý“** (gr. πολύσπλαγχνός καὶ οἰκτίρων; csl. многомилостивъ изъ щедръ). V prípade, že je tu reč o konci pozemského života Christa, Božie milosrdenstvo a zľutovanie sa prejavilo v tom, že Christovým utrpením

¹ AUGUSTÍN, bl.: De Sumb. ad Catecum. In: ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 280-281.

² BEDA VENERABILIS: Expositio super Epistolas catholicas: PL 93, 9-130. Ruský preklad: БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова (online). [cit. 2023-04-18]. Dostupné na internete: http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-apostola-iaкова/

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 282.

⁴ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 281.

a smrťou boli ľudia vykúpení z hriechu a večnej smrti a bolo pripravené všetko preto, aby nielen Christos, ale aj Jeho nasledovníci, mohli po trpezlivom znášaní utrpenia v tomto živote vojsť do Božej slávy a byť oslávení.

V prípade, že je tu reč o Jóbovi, Božie milosrdenstvo a zľutovanie sa prejavilo v tom, že Boh po skončení utrpenia daroval trpezlivému a spravodlivému Jóbovi hojnosť všetkého, čo potreboval k životu.

Nech by sme už koniec Hospodinov chápali akokoľvek, odkaz a hlavná myšlienka apoštola Jakuba zostáva tá istá. Jeho slová majú všetkým trpiacim dodať sily a povzbudenia k trpezlivosti, pretože žiadne utrpenie nie je nekonečné a po trpezlivom znášaní utrpenia celkom určite prichádza od Boha odmena v podobe požehnania a duchovnej blaženosti, ktorá prechádza do večnosti.

12 Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὄρκον· ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὐ οὐ, ἵνα μὴ εἰς ὑποκρίσιν πέσητε.

12 Прежде же всехъ, братіе мои, не клени1теся ни нб7омъ, ни землю, ни и3н0ю к0ею клствою: буди же вамъ е4же е4й, е4й, и3 е4же ни2, ни2: да не въ лицемѣріе впадете.

12 Predovšetkým však, bratia moji, neprisahajte ani na nebo, ani na zem, ani nijakou inou prísahou. Vaše áno nech je áno a nie nech je nie, aby ste nepadli do pokrytectva.

5, 12. V ťažkých a zložitých situáciách sa niektorí ľudia uchýľujú k prísahám. V minulosti išlo najmä o prísahy na súde, ale rozšírené boli aj prísahy v iných životných situáciách, ktoré sa nezriedka vyskytujú aj v dnešnej dobe. Cieľom prísah je potvrdiť a dokázať svoje právo na niečo, dosvedčiť svoju nevinnosť alebo posilniť vierohodnosť svojej výpovede.

Výraz „predovšetkým“ (gr. πρὸ πάντων; csl. Прежде же всеѣхъ), ktorým apoštol Jakub začína svoju reč o neprípustnosti prisah u kresťanov, svedčí o veľkej závažnosti tejto témy.

Slová apoštola Jakuba o neprípustnosti prisah majú, podobne ako mnohé ďalšie jeho výroky, svoj základ v Evanjeliu¹. Ako slová Evanjelia, tak aj slová apoštola Jakuba o prisahách sú vysvetľované rôznym spôsobom. Niektorí exegeti ich vysvetľujú tak, že prisahy delia do niekoľkých skupín, pričom niektoré považujú za neprípustné a iné nielen za prípustné, ale dokonca aj za užitočné, pre „nastolenie dobra a spravodlivosti vo svete ležiacom v zle“². My sa stotožňujeme skôr s tradičným a patrystickým pohľadom na túto problematiku, podľa ktorého sa z našej vôle nemajú uskutočňovať žiadne prisahy, pretože „dôvod pre prisahu má svoj pôvod v hriechu, v páde človeka“³. Dobro a spravodlivosť je potrebné presadzovať inými a evanjeliovými prostriedkami. Jednoznačnú oporu pre tento názor môžeme nájsť u Oikoumenia⁴, sv. Justína Filozofa⁵, sv.

¹ Pozri Mt 5, 33-37; 23, 17.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 284.

³ PRUŽINSKÝ, Š.: *Evanjeliu podľa Matúša 1/1*. Prešov 2000, s. 159.

⁴ Pozri ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εἰς τὰς καθολικάς Ἐπιστολάς. Ἰακώβου Αποστόλου ἡ καθολικὴ ἐπιστολὴ 1631. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 119. Ἀθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006, p. 476-477.

⁵ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ: Απολογία 1, 16, 5. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 6. Ἀθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006.

Vasiľa Veľkého¹, sv. Jána Zlatoústeho², bl. Theofilakta Bulharského³ a ďalších otcov Cirkvi.

O úplnej neprípustnosti akýchkoľvek prisah hovorí v prvom rade výraz „**ani nijakou inou prisahou**“ (gr. μήτε ἄλλον τινὰ ὄρκον; csl. ни изнѡю коѡю клствоу). Podobne aj Isus Christos odmietol nielen krivé a ľahkovážne prisahy, ale doslova hovorí, aby sme „vôbec neprisahali“. Máme hovoriť len áno alebo nie, lebo všetko „navyššie je od Zlého“⁴. „Kresťan sa má uspokojiť s jednoduchým tvrdením alebo popieraním pravdivosti čohokoľvek, čo sa ho týka, využívajúc pri tom slová áno a nie, pretože tvrdenie a popieranie takéhoto druhu nevyjadruje reptanie a nespokojnosť, ale svedčí iba o čistej pravde, bez prímеси emócie a vášne“⁵.

K všeobecnému varovaniu pred prisahami pripája apoštol Jakub aj upozornenie na dôsledky, ktoré so sebou prisahy prinášajú. Zo slov „aby ste nepadli do pokrytectva“ vyplýva, že prisahanie vedie k pokrytectvu. Ten, kto prisahá, robí zo seba to, čo nie je, a koná tak, ako by bol všemocným vládcom svojej budúcnosti a zárukou pravdy. Toto je pokryectvo, pretože nikto z ľudí nemôže s istotou zaručiť splnenie, ani pravdivosť prisahy. Z uvedeného dôvodu Isus Christos po svojich slovách

¹ ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ: Asketické slovo 31, 880, 1. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Αθήναι : Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006.

² ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν εὐαγγελιστὴν 17, 5. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 57. Αθήναι : Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006; ruský preklad: Творения Святаго Иоанна Златоустаго, Толкование на св. Матфея Евангелиста. Том 7. Почаев 2005, s. 204-205, s. 204-205.

³ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ: Ἐρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 123. Αθήναι : Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006; ruský preklad: Толкование на Евангелие от Матфея. Киев 2001, s. 40-41.

⁴ Mt 5, 34. 37.

⁵ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 284.

o neprípustnosti prísah dodáva: „Neprisahaj, lebo ani jediný vlas nemôžeš urobiť bielym alebo čiernym“¹.

Prisahanie viedlo aj k iným druhom pokrytectva. Známe sú slová Isusa Christa o farizejoch, ktorí akože zo zbožnosti nedovoľovali prisahať na Boha, chrám alebo oltár a prisahali iba na chrámové zlato, dar na oltári alebo na nebo. Toto pravidlo v skutočnosti ustanovili iba preto, aby mohli prísahy porušovať. Isus Christos ich konanie odsúdil, nazval ich hlupákmi, slepcami a pripomenul, že ten, „kto prisahá na chrám, prisahá naň i na toho ktorý v ňom býva. A kto prisahá na nebo, prisahá na Boží trón i na toho, čo na ňom sedí“².

V niektorých starých rukopisoch sa namiesto slov „**do pokrytectva**“ (gr. εἰς ὑποκρίσιν) nachádzajú slová „na súd“ (gr. ὑπο κρίσιν). V takomto prípade sa slová apoštola Jakuba prekladajú výrazom „aby ste neprepadli súdu“ a poukazujú tak na „trest, ktorý môže postihnúť narušiteľov jeho slov“³. Príčinou trestu a odsúdenia v tomto prípade, podobne ako v iných prípadoch, nebýva Boh, ale samotný človek, ktorý sa svojím konaním trestá a odsudzuje. Táto myšlienka je v súlade s tým, čo sa hovorilo v deviatom verši tejto kapitoly, kde sa podobný hriech tiež opisoval ako predmet súdu a odsúdenia.

13 Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.

13 Слостраждеть ли кто² въ васъ; да моли¹тву дѣеть: благодушствуеть ли кто²; да поеть.

13 Trpí niekto medzi vami? Nech sa modlí. Je niekomu veselo na duši? Nech spieva.

¹ Mt 5, 36.

² Mt 23, 21-22.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 285.

5, 13. Po poučeníach týkajúcich sa rôznych konkrétnych otázok a ľudí, vyslovuje apoštol Jakub všeobecné zásady určené všetkým čitateľom listu. Trpiacim odporúča pre posilnenie modlitbu a radujúcim sa spievanie duchovných a ďakovných piesní. Hlavnou myšlienkou tohto verša je, že „kresťan má vždy pamätať na Hospodina a nič nemá robiť proti Jeho vôli“¹.

Slovo ψαλλέτω, ktoré sme preložili výrazom „**nech spieva**“ je odvodené od slova ψάλλω, ktoré sa v pôvodnom gréckom jazyku používa vo význame hrať na strunový hudobný nástroj, rozťahovať, natáľhovať niečo, spievať a hrať súčasne, alebo iba spievať vo všeobecnosti². My sme tento výraz podobne ako autori cirkevnoslovanského prekladu (csl. да поеть) preložili v zmysle spievania duchovných a ďakovných piesní vo všeobecnosti. Takýto preklad sme zvolili preto, lebo v Novom Zákone, ktorého súčasťou je aj list apoštola Jakuba, duchovný spev zvyčajne nie je sprevádzaný hrou na hudobné nástroje. Pri preklade vyššie uvedeného pojmu sme zámerne nepoužili tiež výraz „nech spieva žalmy“, ktorý sa nachádza v niektorých slovenských prekladoch³, pretože novozákonná Cirkev sa pri speve duchovných piesní neobmedzuje iba na spievanie žalmov, pod ktorými sa dnes väčšinou chápe už iba starozákonná Kniha žalmov. Tento výraz by bolo vhodné použiť v tom prípade, keby sa pod pojmom žalmy rozumeli, ako tomu bolo kedysi, hocijaké duchovné piesne s poetickým textom rozširujúcim hĺbku myšlienok a zväčšujúcim tak ich silu na rozdiel od prozaických textov, ktoré sú „písané „v skrátení“, t. j. stroho, stručnými, skrátенými výrokmí“⁴.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 286.

² Pozri ДВОРЕЦКИЙ, И. X.: *Древнегреческо-русский словарь*. Том II. Москва 1958, s. 1795; РАΠΤΗ, Γ. Α.: *Λεξικό ορθογραφικο-ερμηνευτικο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*. Θεσσαλονίκη 1993, s. 519; РАΠΤΗ, Γ. Α.: *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τόμος 3. Θεσσαλονίκη 1992, s. 1522.

³ Pozri BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokánonickými knihami. Banská Bystrica 2008, s. 239.

⁴ HUSÁR, J.: O Knihe žalmov. In: *Pravoslávny teologický zborník*. PU v Prešove, PBF 2007, roč. XXXII (17), s. 75.

14 ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου·

14 Боли1тъ ли кто2 въ васъ, да призоветъ пресвѣтеры церкнвыиз, и3 да моли1тву сотворстъ над8 ни1мъ, помазавше є3го2 є3леемъ во и4мѣ гДне:

14 Je niekto u vás chorý? Nech si zavolá starších Cirkvi; a nech sa nad ním pomodlia a pomazú ho olejom v mene Hospodinovom,

5, 14. Ďalšou všeobecnou radou apoštola Jakuba je jeho odporúčanie zavolať si v prípade choroby „starších Cirkvi“, aby sa nad chorým pomodlili a pomazali ho olejom „v mene Hospodinovom“. Pretože choroby postihujú všetkých ľudí bez rozdielu, je jasné, že toto odporúčanie je, podobne ako predchádzajúce, určené všetkým čitateľom listu, bohatým aj chudobným, vysoko postaveným aj biednym.

Výraz „**starších Cirkvi**“ (gr. πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας; csl. пресвѣтеры церкнвыиз) poukazuje na ľudí, ktorí sú v Cirkvi povolani pomazávať chorých olejom a modliť sa za ich uzdravenie. Keďže presbytermi boli v apoštolskej dobe

nazývaní biskupi aj kňazi¹, je jasné, že ako biskupi, tak aj kňazi sú povolani k vykonávaniu tejto Tajiny. Nie je ju teda reč o vekom starých ľudí, ale „o služobníkoch Cirkvi, ktorí v nej majú konkrétnu hodnotu“².

Skutočnosť, že apoštol Jakub hovorí o „starších“ v množnom čísle, je v súlade s tradíciou Cirkvi, podľa ktorej Tajinu pomazania olejom vykonáva viacero kňazov. V otázke, koľko to má byť kňazov, existuje viacero názorov. Apoštol Jakub neuvádza žiadne číslo, v Evanjeliu podľa Marka sa hovorí o pomazovaní chorých dvoma apoštolmi³ a bohoslužobné knihy hovoria o siedmich. Všetky uvedené postoje vyplývajú z konkrétnych podmienok, v ktorých sa Tajina vykonáva. Z Tradície Cirkvi vyplýva, že za ideálnych podmienok majú túto Tajinu vykonávať siedmi kňazi, v prípade núdze ju môžu vykonávať aj dvaja alebo dokonca len jeden kňaz „v mene zboru kňazov a... mocou celej Cirkvi“⁴.

Požiadavka apoštola Jakuba, nech sa starší Cirkvi nad chorým „pomodlia“ (gr. προσευξάσθωσαν; csl. да моли́тву сотвори́тъ) sa nachádza ešte pred slovami o pomazaní olejom. Tento fakt svedčí o nevyhnutnosti a veľmi významnej úlohe úprimnej modlitby pri uskutočňovaní svätej Tajiny pomazania chorých. Napriek tomu, že sa tu hovorí iba o modlitbe presbyterov, je prirodzené, že sa predpokladá a vyžaduje aj úprimná modlitba a viera samotných chorých. Bez spolupráce a úprimného prijatia Tajiny veriacimi nie je totiž možné úspešné, spasiteľné a neformálne vykonanie žiadnej Tajiny.

Predmetom modlitby je v tomto prípade nielen prosba o uzdravenie, pretože na to nemusí byť vždy Božia vôľa, ale aj

¹ Pozri PRUŽINSKÝ, Š.: *Druhý a tretí list sv. apoštola Jána Teológa*. Prešov 2003, s. 61; ΑΕΡΑΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχιμ., cit. dielo, s. 145.

² ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν.: *Ἑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*, s. 287; Porovnaj Sk 20, 17; 14, 23; 15, 2. 4. 6. 22-23; 16, 4. 18; 1Tim 5, 17; Tit 1, 5.

³ Pozri Mk 6, 13.

⁴ KORMANÍK, P.: *Základné sväté Tajiny Pravoslávnej Cirkvi*. Prešov 1996, s. 212.

prosba o to, aby nemocný „znášal nemoc s pokojnými myšlienkami a rozpoložením, aby boli lekári osvietení pre správne stanovenie diagnózy a aby boli požehnané lieky pre úspešný účinok, aby boli trpiacemu odpustené hriechy, do ktorých mohol padnúť predtým, než ochorel a aby mu skúška choroby priniesla duchovný úžitok“¹. Slová apoštola Jakuba nie sú v žiadnom prípade v opozícii k práci lekárov, ktorých práca a služba je vo Svätom Písme nazvaná potrebnou: „Daj priestor lekárovi, lebo ho stvoril Boh a nech sa od teba nevzdiali, pretože je pre teba potrebný“². Pritom netreba zabúdať na to, že schopnosti liečiť získavajú lekári vďaka Božej pomoci a že k Bohu je potrebné sa v každej životnej situácii obracať ako k prvému: „Vo všetkých okolnostiach života, ako v smutných, tak aj v radostných, je potrebné obracať sa k Bohu s modlitbou prosby alebo chvály alebo vďaky“³.

Skutočnosť, že pomazanie olejom majú strašiť Cirkvi vykonávať „**v mene Hospodinovom**“ (gr. ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου; csl. во и4мѣ гДне), znamená, že ho majú vykonávať nie svojou mocou alebo autoritou, ale duchovnou mocou Božou a „privolávaním Hospodinovho mena“⁴. Pod menom Hospodinovým je v tomto prípade potrebné rozumieť meno Isusa Christa. Tajína pomazania chorých olejom sa nevykonáva ani mocou samotného posväteného oleja, ale „silou spojenia pomazania s menom Christovým“⁵. Vykonávať Tajinu v mene Christovom znamená „podľa Jeho prikázania a Jeho blahodaťou“⁶. Napriek tomu k vypočítaniu modlitby je potrebné aj to, aby ten, kto ju prináša, bol človekom úprimne veriacim, pokorným, cnostným, spravodlivým a Bohom

¹ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν.: *Υπόμνημα εις τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καينῆς Διαθήκης*, s. 287-288.

² Sir 38, 12.

³ АВЕРКИЙ, Архиеп. (Таушев), 2002. *Четвероевангелие. Апостол, Руководство к изучению священного писания Нового Завета*. Москва, s. 519.

⁴ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 287.

⁵ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 287.

⁶ ΜΡΒΑ, Η., митр., cit. dielo, s. 86.

povolaným na túto službu¹, pretože „u toho, kto nedosiahol taký stav, ktorý Dávid nazýva svätosťou, keď nabáda svätých spievať Hospodinovi (pozri Ž 29, 5), modlitba býva dlho iba prázdny hovorením“².

Pomazovanie olejom bolo veľmi rozšírené aj v dobe Starého Zákona v židovskom prostredí. Využíval sa prirodzený priaznivý účinok oleja na ľudský organizmus³, ale verilo sa aj v duševný a duchovný prínos posvätného oleja pre človeka v spojení so starozákonnými obradmi a vierou⁴. Pomazanie olejom vykonávali starozákonní patriarchovia⁵, proroci⁶, rabíni a učení starci⁷. Svedectvá o pomazovaní olejom v dobe Starého aj Nového Zákona môžeme nájsť okrem biblických kníh⁸ aj u Filona Alexandrijského⁹, Jozefa Flávia¹⁰ a Plínia Staršieho¹¹. Je možné, že aj navštevovanie niektorých ľudí zákonníkmi a farizejmi v ich domoch za účelom dlhých modlitieb, o ktorom sa hovorí v Evanjeliu, bolo spojené s pomazovaním chorých¹². Všetky uvedené praktiky pomazovania chorých a iných ľudí olejom v čase Starého Zákona však nie sú totožné s pomazaním olejom, o ktorom hovorí apoštol Jakub v tomto verši. Podobnosť je iba vonkajšia. Základný rozdiel medzi lekárskeym a náboženským využívaním oleja v Starom Zákone a cirkevným pomazaním oleja v novozákonnej Cirkvi spočíva v tom, že novozákonné a cirkevné pomazovanie olejom je na rozdiel od starozákonného svätou Tajinou. Je to preto niečo celkom nové

¹ Pozri 1Mjž 18, 22-32; Ž 145, 18; Pr 15, 29; Jn 9, 31.

² ФЕОФИЛАКТ БОЛГАРСКИЙ, бл., cit. dielo, s. 342.

³ Pozri Iz 1, 6.

⁴ Pozri Iz 61, 3; Mt 6, 17.

⁵ Pozri 1Mjž 28, 18.

⁶ Pozri 2Mjž 30, 22-25.

⁷ Pozri Talmud Jeruz. Berakoth 3 1, Maasar Sheni 53. 3, Shab. 14. 3.

⁸ Pozri 2Mjž 30, 25; 37, 29; 2Kr 2, 4; 5, 3; Mk 6, 13; Lk 10, 34.

⁹ De somniis 2, 8.

¹⁰ Pozri De bello jud. 1, 33. 5; Antiq. 17, 6. 5.

¹¹ PLINII SECUNDI: Naturalis Historiae 23, 39 a ď.

¹² Pozri Mt 23, 14.

a Starému Zákonu neznáme v duchu slov apoštola Pavla: „Staré sa pomínulo a nastalo nové”¹.

Svätú tajinu pomazania olejom, o ktorej hovorí apoštol Jakub v tomto verši, netreba stotožňovať nielen s medicínskym alebo náboženským a obradovým využívaním oleja v Starom Zákone, ale netreba v ňom vidieť ani vonkajší úkon pri zázračných uzdraveniach spomínaných v Evanjeliu a v niektorých ďalších knihách Nového Zákona. Spomínané výnimočné a zázračné uzdravenia uskutočnené Christom a apoštolmi neboli nevyhnutne spojené so žiadnym jedným a presne stanoveným vonkajším úkonom, ale uskutočnili sa v spojení s rôznymi úkonmi, ako je napríklad pomazanie bledom, dotknutie tieňa, opasku, plášt'a a pod. Ich spôsob vykonávania bol teda trochu odlišný, hoci vnútorne medzi nimi a Tajinou pomazania existuje veľa spoločného. Svätá Tajina pomazania olejom, spomínaná v tomto verši je založená na modlitbách, pomazaní olejom a vzývaní Hospodinovho mena, o ktorom sa hovorilo v tom verši, a tiež aj na viere a vyznaní hriechov, o ktorých bude reč v nasledujúcich veršoch. Bez všetkých týchto predpokladov svätá Tajina pomazania chorých olejom nemôže byť účinná a priniesť úžitok podobne, ako sa bez viery a pokánia nemohli uskutočniť zázraky a zázračné uzdravenia, ktoré Christos vykonal v čase svojho pozemského pôsobenia².

Jednu z najstarších historických zmienok o slúžení sv. Tajiny pomazania chorých olejom nachádzame u cirkevného spisovateľa Tertuliana (2.-3. st.), ktorý píše, že cisár Sevirus bol uzdravený cez pomazanie olejom, ktoré nad ním vykonal istý kresťan Prokulos³. Iba o niekoľko rokov neskôr Origenes píše: „Keď hriešnik slzami umýva svoju posteľ a slzy mu slúžia ako pokrm vodne aj v noci, keď potom s hanbou odkryje Božiemu kňazovi svoje hriechy a požiada ho liek, ktorý ho zachraňuje, vtedy sa plní

¹ 2Kor 5, 17.

² Pozri Lk 7, 2-10; 8, 41-54; Mt 7, 7; Mk 9, 20-29; 11, 24; Jn 14, 13.

³ Pozri Tertulian: Ad Scapulam 4.

to, čo hovorí apoštol Jakub: „Je niekto u vás chorý...“¹. Do 6. storočia bol poriadok vykonávania tejto Tajiny veľmi jednoduchý. Vykonával sa prevažne v domoch chorých a zahŕňal iba „niekoľko žalmov a modlitieb spojených s posvätením oleja a pomazaním nemocného človeka“². Od 6. storočia sa táto Tajina začala slúžiť prevažne v chrámoch, čomu napomohlo budovanie nemocníc pri chrámoch a tiež tesná spojitosť udeľovania tejto Tajiny so slúžením Svätej liturgie. V 7. a 8. storočí, čiže v období rozkvetu činnosti Cirkvi a dostatku kňazov vzniká prax slúžiť sv. Tajinu pomazania olejom siedmimi alebo aj viacerými kňazmi. V 10. storočí sa začína upevňovať prax vykonávať túto Tajinu nielen nad jedným chorým, ale aj nad všetkými prítomnými v chráme³, nakoľko každý človek trpí nejakým недуhom, ak nie telesným, tak duchovným a sv. Tajina pomazania olejom lieči „dušu aj telo“⁴. V 12. st. Dionisios Varsalibi, metropolita amidský, ktorého si mimoriadne vážia sýrski jakobiti, vo svojom výklade liturgie svätého Jakuba sa zmieňuje o tom, že „v Hospodinov deň (nedeľu) Päťdesiatnice zostúpil Svätý Duch na apoštolov a posvätil ich. V nasledujúci deň uskutočnili sväté pomazanie“⁵. Tieto slová svedčia o tom, že Tajina pomazania chorých sa v Cirkvi slúžila od samotného počiatku jej existencie a činnosti. V 14. storočí sa slúženie svätej Tajiny oddeľuje od ostatných bohoslužieb a začína sa opäť slúžiť po domoch. Dnešnú podobu poriadok slúženia svätej Tajiny pomazania chorých olejom nadobudol v 17. storočí. Na prelome 18. a 19. storočia sv. Nikodém Agiorita vyslovuje myšlienku: „Ak sám jeden kňaz slúži všetky ostatné Tajiny, aj väčšie ako pomazanie olejom, prečo by sám jeden nemohol poslúžiť božské pomazanie

¹ МРѢА, Н., митр., cit. dielo, s. 86.

² KORMANÍK, P., cit. dielo, s. 208.

³ Pozri tamže, s. 210.

⁴ МРѢА, Н., митр., cit. dielo, s. 86.

⁵ ASSEMAN. Cod. liturg. eccl. uniy. IV, 2. 238. In: *Собрание древних литургий восточныхъ и западныхъ*, Редакция «Христианскаго чтения», С.-Петербург 1874, s. 141.

olejom?“¹. Napriek všetkým vonkajším zmenám, ktorými poriadok tejto bohoslužby prešiel, „vždy v ňom zostávalo nemeniteľné pôvodné (počiatočné) zrno: je to idea pomazania olejom,... ktoré slúži pre uzdravenie nemocného a odpustenie hriechov“².

Keďže gréckym výrazom ἀσθενεῖν sa označuje prevažne prebývanie v ťažkej chorobe³ a v tomto verši je ešte k tomu reč o chorom, ktorý si musí zavolať presbyterov Cirkvi k sebe domov, aby sa nad ním pomodlili, vedie nás to k záveru, že vykonávanie svätej Tajiny pomazania chorých olejom je určené v prvom rade a najviac pre ľudí, ktorí sú úplne nevládni a bez síl, no ešte stále pri vedomí, schopní vnímať, zúčastňovať sa na modlitbách, činiť pokánie a vyznávať svoje hriechy.

Biskup Averkij dodáva k tomuto veršu apologetickú reč o tom, že apoštol Jakub tu v žiadnom prípade nehovorí iba o prirodzenej terapeutickú sile oleja, ale o duchovnom liečení chorých mocou Božou udeľovanou prostredníctvom posvätného obradu Tajiny pomazania olejom: „Tento verš obsahuje poukázanie na apoštolský pôvod Tajiny pomazania olejom, ktoré sa vykonáva zborom presbyterov, kvôli čomu sa u nás nazýva aj „soborovaním“... Celý rad detailov v slovách apoštola poukazuje na to, že tu nie je reč o obyčajnom liečení, ale konkrétne o Tajine. Hovorí, aby boli prizvaní starší Cirkvi a nie svetskí (ľudia). Títo starší sa majú pomodliť nad chorým, pričom má byť prizvaní nie jeden, ale niekoľkí, čo by pre obyčajné pomazanie nebolo

¹ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ, οσ., 1986. *Ερμηνεία εἰς τὰς ἐπτα Καθολικὰς Ἐπιστολάς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα*. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη, s. 164.

² KORMANÍK, P., cit. dielo, s. 211.

³³³ Sloveso ἀσθενεῖν (lat. invalidus) pozostáva z predložky „α“, ktorá na začiatku slovies a podstatných mien väčšinou označuje nedostatok niečoho (slov. ne- alebo bez-) a kmeňa σθένος, ktorý sa prekladá ako sila. Pozri ДВОРЕЦКИЙ, И. Х.: *Древнегреческо-русский словарь*. Том I. Москва 1958, s. 13; ΡΑΠΤΗ, Γ. Α.: *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τομος 1. Θεσσαλονίκη 1992, s. 212; Porovnaj Jn 4, 46; 11, 1-6; Sk 9, 37.

potrebné, pretože jednoducho pomazať olejom môže vykonať aj jeden človek. Bolo by nemiestne poukazovať na olej ako na liečivý prostriedok proti všetkým chorobám, ak by sa hovorilo iba o obyčajnom liečení a nie o Tajine, v ktorej olej je iba viditeľným prostriedkom. Nie olej, ale „modlitba viery uzdraví chorého“ a budú mu odpustené hriechy. Všetko toto nepripúšťa žiadne pochybnosti o tom, že apoštol tu hovorí konkrétne o Tajine“¹.

Svätý Nikodým Agiorita vysvetľuje, že cieľom udeľovania svätej Tajiny pomazania chorých olejom je okrem iného aj to, aby aj tí ťažko chorí, ktorí sa nemôžu v stanovenom čase a na určenom mieste (v chráme) zúčastňovať zvyčajných bohoslužieb, nezostali bez možnosti mať účasť na spoločných modlitbách Cirkvi. Kňazi alebo biskupi, ktorí k nim prídu, sa v takom prípade stanú sprostredkovateľmi spoločnej cirkevnej modlitby a spoločnej čistej obete chvály Bohu. Pod presbytermi je potrebné podľa slov sv. Nikodýma a Mitrofana Smyrnského rozumieť nielen kňazov, ale aj biskupov², ktorí majú byť ešte „o to viac“³ prizývaní k chorým. Spoločenstvo Cirkvi, kňazov, biskupa, bohoslužby, modlitby a duchovných spevov pomáha človeku v čase choroby „oslobodiť sa od sústredenia sa na samého seba a je mu dávaná sila, aby sa pod ranami nezrútil a na vrcholoch úspechu nespýšnel“⁴.

Svätá Tajina pomazania chorých olejom má svoj zmysel aj vtedy, keď sa vykonáva nad starým človekom pred smrťou, pretože z telesného hľadiska už síce mohol prísť čas zomierať, no z duchovného hľadiska je vždy čas hľadať obnovenie, uzdravenie a oživenie. Keďže táto sv. Tajina môže dať uzdravenie duši aj telu, je vhodná pre každého. Chorý získava „nádej na uzdravenie

¹ АВЕРКИЙ, Архиеп. (Таушев), cit. dielo, s. 519.

² Pozri 1Tim 4, 14 a 1. apošt. pravidlo.

³ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., cit. dielo, s. 164.

⁴ SOUČEK, J. B., 1968. *Dělná víra a živá naděje, Výklad epištoly Jakubovy a první epištoly Petrovy*. Praha: Kalich., s. 81.

Božou milosťou“¹ a starý „pokojné a spokojné očakávanie smrti“².

15 καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· καὶ ἁμαρτίας ἣ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

15 из моли1тва вѣры спасеть болсшаго, из воздви1гнетъ е3го2 гДь: из ѣще грѣхи2 сотвори1лъ є4сть, тпустзтсз є3м҃у.

15 a modlitba viery zachráni chorého a Hospodin ho pozdvihne; a ak vykonal hriechy, odpustia sa mu.

5, 15. Pomazanie olejom, podobne ako všetky ostatné sv. Tajiny, má svoj vplyv na dušu aj telo človeka. Záchrana alebo doslova spása poskytovaná človeku cez túto Tajinu spočíva v tom, že človek je privádzaný k telesnému pozdvihnutiu, čiže uzdraveniu, a zároveň k duchovnému očisteniu cez odpustenie hriechov.

O dvojakom, čiže duchovnom aj telesnom účinku sv. Tajiny pomazania olejom, svedčí okrem iného aj výraz „zachráni“ (gr. σώσει; csľ. **спасеть**), ktorý sa vo Svätom Písme používa ako pre označenie duchovného a večného spasenia od hriechu a smrti, tak aj v zmysle záchrany od choroby, čiže uzdravenia³.

Výraz „**pozdvihne**“ (gr. ἐγερεῖ; csľ. **воздви1гнетъ**) je vzhľadom na kontext predchádzajúcich veršov, ako aj iných miest

¹ МР҃Ѧ, Н., митр., cit. dielo, s. 86.

² Tamže, s. 86.

³ Pozri Ž 6, 5; 7, 2; 17, 4-7; 21, 22.

Svätého Písma s podobným významom¹, potrebné chápať v zmysle pozdvihnutia chorého z lôžka, na ktorom leží, a tiež všeobecne uzdravenia. Uvedený výraz v sebe zahŕňa tiež myšlienku duševného posilnenia a povzbudení.

Nie je správny názor, podľa ktorého sa sv. Tajina pomazania olejom má vykonávať iba nad smrteľne a nevyliciteľne chorými ako nejaké posledné pomazanie, zamerané iba na pozdvihnutie ducha chorého bez zdôrazňovania nádeje a prosieb za jeho telesné uzdravenie. Keďže tento názor bol najviac rozšírený v katolíckej cirkvi, sv. Simeon Solúnsky hovorí: „Latiníci hovoria, že pomazanie olejom netreba uskutočňovať nad chorým, ale iba nad zomierajúcim. Ó nerozumnosť! Brat Boží hovorí: modlitba viery zachráni chorého a Hospodin ho pozdvihne, a oni hovoria, že zomrie... Sväté Písmo hovorí: „Pomazovali olejom mnohých chorých a uzdravovali sa“ (Mk 6, 13), a oni hovoria, že ho (pomazanie) treba udeľovať nie preto, aby sa chorí uzdravovali, ale aby zostali neuzdravenými a zomierali“².

Pretože sv. Tajina pomazania olejom sa podľa slov apoštola Jakuba a evanjelistu Marka³ vykonáva nad chorými, netreba ju vykonávať z dôvodu, že niekomu iba potencionálne hrozí nejaké nebezpečenstvo, čiže napríklad nad vojakmi pred bojom, alebo cestujúcimi pred cestou. Naopak za účelom uzdravenia duchovných chorôb je možné vykonávať túto Tajinu nad hocikým pretože v tomto smere zdravých ľudí takmer niet. Z učenia svätých otcov vo všeobecnosti vyplýva, že hoci niekoľko málo ľudí sa občas priblíži k stavu duchovného zdravia, celkom určite sa v tomto stave nenachádzajú tí, ktorí si myslia, že tento stav už dosiahli. U ľudí duchovne zdravých sa takéto pozitívne hodnotenie svojho duchovného stavu nikdy nevyskytuje.

¹ Pozri 4Kr 4, 31; Mt 8, 15; 9, 5.

² Podľa: ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 290.

³ Pozri Mk 6, 13.

Veľmi prirodzené a správne je vykonávanie Tajiny pomazania olejom obzvlášť nad starými ľuďmi, pretože „staroba je sama o sebe ťažkou chorobou“¹.

Posledné slová tohto verša „a ak vykonal hriechy, odpustia sa mu“ poukazujú na spojitosť sv. Tajiny pomazania olejom s modlitbami za odpustenie hriechov, ktorého nevyhnutným predpokladom je úprimné a hlboké pokánie. Ako vyplýva zo slov tohto a najmä nasledujúceho verša, je veľmi správne a potrebné, ak sv. Tajina pomazania olejom je spojená so sv. Tajinou pokánia. Nie je správne spochybňovať hriešnosť a tým pádom aj potrebu pokánia u chorého človeka, pretože „bezhriešny človek je nemysliteľný“².

Pôsobenie sv. Tajiny pomazania olejom je nespochybniteľné aj vtedy, ak nedochádza k okamžitému a úplnému telesnému uzdraveniu. Na to, aby sa človek telesne uzdravil, nemusí byť vždy Božia vôľa, avšak ohľadne nášho duchovného zdravia Boh vždy chce, aby sme sa postupne zbavovali rôznych duchovných neduhov podľa miery nášho pokánia a pokory. Jediný prípad, kedy nedochádza ani k telesnému, ani k duchovnému uzdraveniu, je vtedy, keď človek prijíma Tajinu pomazania olejom nedôstojne, bez viery a bez pokánia. V takýchto prípadoch blahodať „nielenže nepôsobí na uzdravenie tela, ale pôsobí opačným spôsobom ako páliaci oheň“³. Inými slovami, nedôstojné prijatie sv. Tajiny pomazania olejom pridáva človeku ďalší hriech a hriech nikdy neprospieva zdraviu ľudí, ale naopak ho zhoršuje.

16 ἐξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὖχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῇτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 291.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 291.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 292.

16 И#сповѣдайте у5бо другъ другу согрѣшє1нїз и3 моли1тез другъ за друга, ꙗкѡ да и3сцѣлѣете: мн0гѡ бо м0жетъ моли1тва прѣднагѡ поспѣшествуема.

16 Vyznávajúte si teda navzájom hriechy a modlite sa jeden za druhého, aby ste ozdraveli. Lebo veľa zmôže posilňovaná modlitba spravodlivého.

5, 16. Po všeobecnej zmienke o odpustení hriechov chorého apoštol Jakub pripája konkrétne kroky, ktoré k odpusteniu a duchovnému uzdraveniu vedú. Je to vyznávanie hriechov a modlitba. V tomto verši je teda reč o tajine pokánia, ktorej podstatnou súčasťou je vyznanie hriechov, čiže spoved' a modlitba.

Častica „**teda**“ (gr. οὕτως; csl. у5бо), ktorá poukazuje na spojitosť tohto verša s predchádzajúcim, zároveň takto hovorí aj o tesnej spojitosti sv. Tajín pomazania olejom a pokánia. Fakt, že apoštol Jakub hovorí v tomto verši o Tajine pokánia potvrdzujú aj slová sv. Jána Zlatoústeho, ktorý celú túto reč, vrátane dvoch predchádzajúcich veršov, chápe ako slová o rozväzovaní hriechov, do ktorých ľudia padli po krste¹.

Vzájomné vyznávanie hriechov u kresťanov, ktoré sa neskôr z praktických príčin do istej miery obmedzilo iba na vyznávanie hriechov pred kňazom, privádza veriacich k modlitbe jeden za druhého. Slová „modlite sa jeden za druhého“ svedčia o tom, že tak, ako dielo uzdravenia ľudí od telesných chorôb je nemysliteľné bez modlitby, tak aj zbavenie ľudí od duchovných chorôb, čiže hriechov, sa uskutočňuje prostredníctvom modlitby. Pretože Cirkve, kňazi a všetci naozaj zbožní kresťania vnímajú hriech v prvom rade ako ťažkú chorobu a utrpenie, je celkom prirodzené, že pád ľudí do hriechu v nás vyvoláva súcit a privádza nás k modlitbe za nich. Vzájomná modlitba jedných za druhých je jeden z najväžnejších dôvodov, prečo v Cirkvi

¹ Pozri ЗЛАТОУСТЪ ИОАННЪ, св.: О священстве. In: *Творения Святаго Иоанна Златоустаго*. Том 1. Почаев 2005, s. 522.

existuje vzájomné vyznávanie hriechov. Ak vyznávanie hriechov neobmedzujeme iba na osobné vyznanie pred Bohom, ale vyznávame hriechy aj pred kňazom a v prípade potreby aj pred niektorými inými ľuďmi, pastieri Cirkvi a naši blízni vedia viac o našich ťažkostiach a svoje modlitby a rady môžu lepšie prispôbiť našim konkrétnym potrebám.

Cieľom vzájomného vyznávania hriechov a modlitieb jedných za druhých je, aby sme „ozdraveli“. Zmienka o hriechoch poukazuje na to, že je tu reč o uzdravení nielen z tých telesných chorôb, ktoré nám spôsobili vonkajšie okolnosti alebo cudzie hriechy, ale aj tých, ktoré sú dôsledkom našich hriechov a tiež aj z čisto duchovných a duševných nemocí. Viera, modlitba a pokánie vytvárajú podmienky pre prijatie božskej blahodäte, ktorá má moc nás uzdraviť z akejkolvek choroby.

Apoštol Jakub, aby povzbudil čitateľov listu k vzájomnej pomoci, poukazuje na veľký význam a silu modlitby spravodlivých slovami: „Lebo veľa zmôže posilňovaná modlitba spravodlivého“. Pod modlitbou „**spravodlivého**“ (gr. δικαίου; csľ. **правднгар**) je na tomto mieste potrebné rozumieť, podobne ako na iných miestach Svätého Písma, modlitbu takého človeka, ktorý v prvom rade správne verí v Boha, žije a koná podľa Božích prikázaní a pravidiel zbožnosti a miluje bohoslužbu.

Pretože ani Boh nás nemôže spasiť bez nás, aj modlitba spravodlivého je účinná len vtedy, ak je „**posilňovaná**“ (gr. ενεργουμένη; csľ. **поспешествуема**) alebo, ináč povedané, sprevádzaná alebo dopĺňovaná „modlitbou toho, za koho sa modlitba prináša“¹. Vo väčšine nových prekladov a výkladov tohto listu sa vyššie uvedený výraz prekladá slovom „účinná“², čiže nie ako pasívne prídastie, ako v pôvodnom biblickom texte

¹ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ: ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εἰς τὰς καθολικὰς Ἐπιστολάς. Ἰακωβου Ἀποστολου ἡ καθολικὴ ἐπιστολὴ 1631. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 119. Ἀθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 478.

² BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokanonickými knihami. Banská Bystrica 2008, s. 239.

a jazyku, ale ako aktívne príčastie. Takýto preklad je odôvodňovaný tým, že sloveso ἐνεργέω môže mať v pasívnej forme niekedy taký istý význam ako v aktívnej¹, čoho príklady sa dajú občas nájsť aj vo Svätom Písme².

17 Ἡλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ·

17 И#ліА человекъ бѣ подобострастенъ намъ, и3 моли1твою помоли1сз, да не будетъ дождь, и3 не ѡдожди2 по земли2 лВта три2 и3 мцсѣ шесть:

17 Eliáš bol človek podobne trpiaci ako my a pomodlil sa modlitbu, aby nepršalo, a nepršalo na zemi tri roky a šesť mesiacov.

5, 17. Ako dôkaz a ukážku silného pôsobenia a účinkov modlitby spravodlivých ľudí uvádza apoštol Jakub modlitbu proroka Eliáša. Aby si čitatelia listu nepomysleli, že príklad proroka Eliáša je pre bežných ľudí nedosiahnuteľný, poznamenáva, že Eliáš bol človek „podobne trpiaci ako my“, čiže ako ktokoľvek z nás.

Výraz „**podobne trpiaci**“ (gr. ὁμοιοπαθής; csł. подобострастенъ) je v tomto prípade potrebné chápať nielen

¹ РАПТН, Г. А.: *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τομος 1. Θεσσαλονικη 1992, s. 440.

² Rm 7, 5; 2Kor 4, 12.

v tom zmysle, že prorok Eliáš musel pretrpieť podobné množstvo útokov od vlastných súkmeňovcov ako prví adresáti listu, ale hlavne v tom zmysle, že mal „takú istú ohraničenú prirodzenosť ako my všetci“¹. Ohraničenosť ľudskej prirodzenosti je tu potrebné chápať v zmysle jej postihnutosti a oslabenosti hriechom, boj s ktorým spôsobuje človeku najväčšie utrpenie. Apoštol Jakub teda, podobne ako všetci ostatní cirkevní učitelia, pozerá na všetkých ľudí, vrátane prorokov a svätých, ako na seberovných, pretože všetci sa rodíme s tou istou porušenosťou ľudskej prirodzenosti a zdedenou náklonnosťou k zlu a hriechu. Veľkosť prorokov a svätých nespočíva v tom, že sa narodili iní ako my, ale v tom, že cestou duchovného zápasu a askézy usilovali umŕtvíť hriech a vyliečiť sily a vášne pôsobiace vo ich bežnej a hriešnej ľudskej prirodzenosti. Svätí nie sú nadprirodzení ľudia, ale ľudia, ktorí bojovali a trpeli za dosiahnutie stavu duchovného zdravia, osvietenia a očistenia, čo sa im do značnej miery podarilo. Vďaka tomu sa v nich viac ako v iných ľuďoch mohla prejavíť Božia sila a blahodať. Sila proroka Eliáša teda nespočívala v ňom samotnom, ale v jeho modlitbe privolávajúcej Božiu silu a energiu, ktorá jediná je schopná konať zázraky.

Výraz „**pomodlil sa modlitbu**“ (gr. προσευχή προσήζατο; csľ. моли1твою помоли1cz) hovorí o tom, že „práve prostredníctvom modlitby a nie prostredníctvom niečoho iného Eliáš urobil to, o čom sa hovorí ďalej“². Modlitbou prorok Eliáš zatvoril nebo, „aby nepršalo, a nepršalo na zemi tri roky a šesť mesiacov“.

Slová „**tri roky a šesť mesiacov**“ (gr. ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ; csľ. лѡта три2 из мцсъ шесть) spoločne so slovami evanjelistu Lukáša o tom, že „za dní Eliáša,... zavrelo sa nebo na tri roky a šesť mesiacov“³ sa na prvý pohľad zdajú byť v rozpore s obsahom Tretej knihy kráľov, kde sa píše, že „po mnohých dňoch, v treťom roku Hospodin oslovil Eliáša: „Chod’ ukáž sa

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 296.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 296.

³ Lk 4, 25.

Achabovi, potom dám dážď na zem!“¹. Apoštol Jakub teda hovorí, že sucho trvalo tri a pol roka a v Tretej knihe kráľov sa uvádza, akoby skončenie sucha nastalo ešte pred uplynutím tretieho roka. Tento nesúlad je však iba zdanlivý. Z celkového kontextu Tretej knihy kráľov vyplýva, že údaj “v treťom roku” sa počíta nie od začiatku sucha, ale až od chvíle, keď skončilo prebývanie proroka Eliáša pri potoku Karit, ktorý kvôli suchu vyschol, čo nastalo až „po (určitých) dňoch“² trvania sucha. A keďže výraz „po (určitých) dňoch“ sa v knihách Starého Zákona často používa na označenie presne jedného roka³, z rozprávania Knihy kráľov je možné usudzovať, že sucho trvalo okolo tri a pol roka (rok pred vyschnutím potoka a necelé tri roky po jeho vyschnutí), čiže presne toľko, koľko uvádzajú aj apoštoli Jakub a Lukáš.

18 καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

18 и3 паки помоли1сз, и3 небо дождь даде, и3 землс прозбЕ плодъ св0й.

18 A znova sa pomodlil a nebo dalo dážď a zem vydala svoj plod.

5, 18. Pretože Boh nechce smrť hriešnikov, ale želá si ich život a spasenie, každú skúšku Boh dopúšťa iba na istý čas. Presne tak to bolo aj za čias proroka Eliáša, ktorý sa po troch rokoch a šiestich mesiacoch pomodlil k Bohu, aby suchu skončilo. Na modlitbu Eliáša Boh otvoril nebo, ktoré „dalo dážď a zem vydala svoj plod“. V tejto udalosti sa prejavila Božia všemohúcnosť, podriadenosť prírody voči Bohu a tiež aj potreba a veľký úžitok modlitieb Božích a svätých ľudí za náš svet.

¹ 3Kr 18, 1.

² 3Kr 17, 7.

³ Pozri napríklad 3Mjž 25, 29; Sud 21, 19.

19 Ἀδελφοί μου, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν,

19 Братіе, іще кто2 въ васъ заблудить т пути2 и4стины, и3 ѿбрати1тъ кто2 є3го2,

19 Bratia moji, ak niekto z vás zblúdi od cesty pravdy a niekto ho obráti,

5, 19. V závere listu apoštol Jakub poukazuje na najväčší skutok, ktorý môžeme pre ľudí urobiť. Týmto skutkom je obrátenie na správnu cestu tých, ktorí odstúpili od pravdy.

Výraz „**zblúdi od cesty pravdy**“ (gr. πλανηθῇ ἀπὸ τῆς οδοῦ της) ἀληθείας; csl. заблудить т пути2 и4стины) nehovorí iba o nejakom nevedomom a krátkodobom zakolísaní v praktických otázkach, ale o principiálnom a „vedomom“ odpadnutí od kresťanstva¹. Pod kresťanstvom je na tomto mieste potrebné rozumieť iba jeho pôvodnú a pravdivú formu zhodnú s učením Evanjelia a apoštolskou Tradíciou.

Z faktu, že výzva apoštola Jakuba k obracaniu odpadlíkov od viery nasleduje ihneď po výzve k modlitbe jedných za druhých, vyplýva, že „obracanie odpadlíka od viery sa má uskutočňovať hlavne prostredníctvom modlitby za neho, ktorá je silná vo svojich účinkoch, hoci sa tým nevylučujú aj iné prostriedky ako beseda, napomínanie a pod.“².

20 γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης οδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 296.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., cit. dielo, s. 298.

20 да вѣсть, ꙗко ѿбрати1вый грѣшника т заблужденіи
пути2 єзгѡ2 спасеть душу т смерти и3 покрѣть множество
грѣхНѡвъ.

20 nech vie, že ten, kto vráti hriešnika z cesty jeho poblúdenia,
zachráni dušu od smrti a zakryje množstvo hriechov.

5, 20. Pre povzbudenie čitateľov listu k dielu obracania odpadlíkov od viery späť na cestu pravdy, apoštol Jakub poukazuje na význam a ovocie takéhoto konania. Obrátenie odpadlíka späť k pravdivej viere a evanjeliovému životu prináša záchranu jeho duše od duchovnej a večnej smrti a zakrýva veľké množstvo hriechov, ktoré odpadlík v stave svojho poblúdenia vykonal.

Výraz „**zakryje množstvo hriechov**“ (gr. καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν; sl. покрѣть множество грѣхНѡвъ) je potrebné chápať tak, že ak niekto privedie hriešnika a odpadlíka k pokániu, privedie ho k odpusteniu a očisteniu hriechov, čo znamená, že Boh už nebude viac na jeho hriechy pamätať, nebude mu ich pripomínať a nebude na nich brať ohľad ani pri rozhodovaní o jeho večnom osude.

ZÁVER

Na základe skúmania biblického textu 5. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba prostredníctvom komparácie všetkých relevantných starobylých rukopisov a s využitím dostupnej patristickej a najnovšej teologickej literatúry v danej oblasti sa autor monografie dopracoval k nasledujúcim najdôležitejším výsledkom, zisteniam a záverom.

Prvým a mimoriadne dôležitým výsledkom monografie je vytvorenie úplne originálneho prekladu 5. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba do slovenského jazyka. Tento preklad je mimoriadne blízky autentickému zmyslu a obsahu najstarších najmä starogréckych, latinských, sýrskych a staroslovienských rukopisov. Zároveň je vytvorený tak, aby bol dobre zrozumiteľný a jednoznačný.

Prvá časť monografie sa zameriava na analýzu apoštolských varovaní, výziev a upozornení adresovaných sociálne silným a bohatším členom cirkevného spoločenstva. Z analýzy dotknutých biblických textov vyplýva, že najväčším rizikom spojeným so správaním a aktivitami týchto ľudí je ich možný a reálne sa vyskytujúci arogantný vzťah a správanie voči sociálne slabším spolubratom v cirkevnom spoločenstve. Uvedené negatívne postoje vedú k budovaniu spoločenstva, ktoré nie je založené na bratskom spolunažívaní v duchu kresťanskej lásky a rovnosti pred Bohom, ale na vzájomnom súperení, konkurenčnom boji a následne na nepriateľstve a sporoch. Tieto skutočnosti majú zásadný význam pre súčasný kresťanský komunitný život. Diskutuje sa o tom, ako biblické učenia v tejto kapitole môžu ovplyvniť vzťahy a chovanie vo vnútri cirkevných spoločenstiev, s dôrazom na princípy, ako sú vzájomná podpora a súdržnosť medzi veriacimi.

V druhej časti monografie sa rozoberajú kľúčové biblické poznatky a interpretácie súvisiace s 5. kapitolou listu Jakuba už vo vzťahu k všetkým členom cirkevného spoločenstva, no s

osobitným dôrazom na sociálne slabších ľudí. Základným rizikom, ktoré hrozí a môže veľmi negatívne ovplyvniť správanie sociálne slabších členov Cirkvi je závisť, netrzezivosť, nedostatočná vytrvalosť, negativizmus, nespokojnosť a odsudzovanie iných ľudí iba kvôli ich vyššiemu sociálnemu postaveniu bez objektívneho zhodnotenia ich previnenia a rešpektovania prezumpcie neviny. Autor monografie sa sústreďí na exegézy, ktoré zdôrazňujú význam podpory pozitívnych vzťahov medzi rôznymi sociálnymi skupinami v Cirkvi, poukazujúc na dôležitosť vzájomnej podpory, empatie a súdržnosti v rámci cirkevného spoločenstva.

V monografii sa ďalej diskutuje o súčasnej aplikácii biblických princípov v dnešnom spoločenskom a cirkevnom kontexte. Rozoberajú sa praktické biblické príklady s následnou analýzou, ako môžu byť tieto staroveké učenia efektívne aplikované v modernom svete. Dôraz sa kladie na výzvy, ktoré v súčasnosti stoja pred vedením a členmi Cirkvi. Diskusia sa sústreďuje na to, ako môžu biblické učenia posilniť komunitné vzťahy a podporiť harmonický život veriacich v rámci cirkevných spoločenstiev. Za rozhodujúci faktor sa v tomto smere považuje zdravý, intenzívny a správnym spôsobom realizovaný modlitebný, bohoslužobný, asketický a sviatostný život.

Autor monografie sa usiluje o definovanie konkrétnych postupov pre riešenie problémov a napätia medzi rôznymi sociálnymi skupinami v Cirkvi a navrhuje konkrétne spôsoby, ako môže Cirkev riešiť konflikty a podporovať harmonické vzťahy medzi veriacimi. Za najpodstatnejší krok vedúci k riešeniu konfliktov autor monografie považuje správny spôsob pokánia. Z uvedeného dôvodu navrhuje potrebu nového prehodnotenia kajúcej disciplíny v Cirkvi tak, aby viedla k správne pochopeniu negatívnych javov v živote jednotlivých členov Cirkvi. Pokánie je potrebné chápať nie iba ako ľútosť z vykonaného zla, ale v prvom rade ako dôsledné a správne pochopenie toho, aké chyby sa stali, ako ich odstrániť a ako začať budovať zdravé bratské spoločenstvo, ktoré bude založené na správnych biblických princípoch lásky, vzájomnej úcty, pravdy a

Evanjelia. K tomuto cieľu môže viesť len správna a intenzívna katechizácia všetkých vrstiev cirkevného spoločenstva, vrátane duchovenstva.

Dôležitým záverom je tiež uvedomenie si úlohy Cirkvi v sociálnej spravodlivosti a v prekonávaní sociálnych rozdielov. Diskutuje sa o tom, ako môže Cirkev aktívne prispievať k zmierňovaniu sociálnych nerovností a podporovať inkluzívne komunitné prostredie. Zdôrazňuje sa zodpovednosť Cirkvi voči týmto otázkam a navrhujú sa konkrétne kroky, ktoré môže Cirkev podniknúť v snahe o dosiahnutie väčšej sociálnej spravodlivosti. V tomto smere je najdôležitejšie to, aby takzvaní starší Cirkvi alebo presbyteri, čiže príslušníci duchovenstva sami žili príkladným životom a aby ich prvoradou úlohou bola starostlivosť o zverených ľudí. Duchovní Cirkvi by mali byť schopní nielen prosiť Boha o odpustenie hriechov, ale aj sprevádzať ľudí na ceste duchovného a duševného uzdravenia a pravej duchovnosti.

V závere konštatujeme, že skúmané otázky si v budúcnosti vyžadujú ďalší výskum a najmä aplikáciu princípov diskutovaných v tejto štúdii v cirkevnom a spoločenskom kontexte. Pre pozitívny a zdravý život Cirkvi v budúcnosti je nevyhnutné stále hlbšie porozumenie a rozvoj princípov komunitného života v Cirkvi, a realizovanie akcií, ktoré budú viesť k vytvoreniu inkluzívnejšieho a reálne spravodlivejšieho cirkevného spoločenstva v podmienkach moderného a neustále sa meniaceho sveta.

Sláva Bohu za všetko!

V Spišskej Novej Vsi 9. (22.) januára v období po sviatku Bohozjavenia, v deň pamiatky mučeníka Polievkta, svätiteľa Filipa, metropolitu moskovského a celej Rusi, divotvorcu, proroka Šemaju, svätiteľa Petra, biskupa Sebastie Arménskej, ctihodného Eustratia divotvorcu, ctihodného Jonáša, kyjevského divotvorcu, svätého kňaza a mučeníka Pavla presbytera.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. Pramene

ALAND, B. et al. eds., 2014. *NOVUM TESTAMENTUM GREACUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James.* 2. rev. vydanie. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05606-1.

ALAND, B. et al. eds., 2018. *Novum Testamentum Graece with dictionary.* 28. rev. vydanie. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05160-8.

BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokánonickými knihami. 2015. 3. vydanie. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť. ISBN 978-80-85486-98-8.

БИБЛИЯ. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета на церковнославянском языке. 1993. 2. vydanie. Москва : Российское библейское общество. ISBN 5-85524-009-6.

McCRACKEN, A.: *The Book of Enoch* (online). Library at the University of London. [cit. 2020-08-16]. Dostupné na internete: <http://scriptural-truth.com/images/BookOfEnoch.pdf>

НОВЫЙ ЗАВЕТ Господа нашего Иисуса Христа на церковно-славянскомъ и чешскомъ языкахъ. NOVÝ ZÁKON Pána našeho Ježíše Krista na církevně-slovanském i českém jazyce. 1994. 2. vydanie. Thessaloniki : Εκδόσεις Ορθόδοξος κοινὴ.

RAHLFS, A. a HANHART, R., eds., 2018. *SEPTUAGINTA. Editio altera.* Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05119-6.

STARÝ ZÁKON. PŘEKLAD S VÝKLADEM. APOKRYFY (Knihy deuterokanonické či nekanonické). 1985. 1. vydanie. Praha: Kalich.

SOUŠEK, Z., 1995. *Knihy tajemství a moudrosti I. Mimobiblické židovské spisy: Pseudepigrafy*. Praha. ISBN 80-7021-144-X.

ŠTUDIJNÁ BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad. 2015. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť. ISBN 978-80-8156-052-1.

СВЕТО ПИСМО НОВИ ЗАВЈЕТ. 2003. 5. vydanie. Београд: Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве.

THE NEW KING JAMES VERSION. NEW TESTAMENT. 1984. 3. vydanie. New York: Thomas Nelson Publishers. ISBN 0-8407-0010-5.

ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1995. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ μετα συντόμου ερμηνείας, 308. vydanie. Αθήναι: Αδελφότης θεολόγων «Ο Σωτηρ».

2. Komentáre

2. 1. Patristické komentáre grécke

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, αγ.: *Αποσπάσματα εις τας καθολικας Επιστολάς*: PG 64, 1039-1052 (Catena Cramer, 8). Ruský preklad: ИОАНН ЗЛАТОУСТ, св., 2005. Отрывки Толкования на соб. послание св. Иакова. In: *Полное собрание творений святого отца нашего Иоанна Златоуста*, том 12. книга 2., Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., 1986. *Ερμηνεία εις τας επτα Καθολικας Επιστολάς Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καί Ἰούδα*. 3. vydanie. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εις τας καθολικας Επιστολάς. Ιακοβου Αποστολου η καθολική επισολή. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 119. Αθήναι : Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 456-509.

ΦΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ: *Ερμηνεία τῶν καθολικῶν Ἐπιστολῶν*: PG 125, 1131-1287; 126, 9-104. Ruský preklad: ФЕОФИЛАКТ БОЛГАРСКИЙ, бл., 2009. *Толкования на Деяния и послания святых апостолов*, Москва: Сибирская Благовонница. ISBN 978-5-91362-178-8.

2. 2. Patristické komentáre latinské

AUGUSTÍN, bl.: De sententia Jacobi, Epistola 167; PL 33, 733 nn. In: MIGNE, J.-P.: *PATROLOGIAE CURSUS COMPLETUS...: Series latina*, Zväzok 33. (online). Paríž 1865, s. 733-741 [cit. 2014-05-31]. Dostupné na internete: <http://books.google.sk/books/about/Patrologiae_cursus_completus.html?id=r3LYAAAAMAAJ&redir_esc=y>

BEDA VENERABILIS: *Expositio super Epistolas catholicas*: PL 93, 9-130. Ruský preklad: БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). Dostupné na internete: http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-apostola-la-iakova/

DIDYM ALEXANDRIJSKÝ, sv.: In epistolam beati Jacobi apostoli brevis enarratio. PG 39.

2. 3. Ostatné patristické a cirkevné texty

ЕРМ, св. ап.: „*Пастырь*“. Сергиев посад 2004.

ЕРМ, апостол: Видение третье. Строение башни, изображающей церковь In: «*Пастырь*» (online). Dostupné na internete: <https://azbyka.ru/otechnik/Erm/pastyr_hermy/3>

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ: Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τόμος 20. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006, p. 3-400; ВЕП 19-20; ruský preklad In: Богословские труды, т. 23-26, Москва 1982-1985.

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ: *Ἑρμηνεία εἰς το κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 123. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006; ruský preklad: *Толкование на Евангелие от Матфея*. Киев 2001.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ: Απολογία 1, 16, 5. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 6. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006.

ΙΟΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν εὐαγγελιστὴν 17, 5. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 57. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006; ruský preklad: *Творения Святого Иоанна Златоустаго, Толкование на св. Матфея Евангелиста*. Том 7. Почаев 2005.

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ: Asketické slovo 31, 880, 1. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006.

ΖΛΑΤΟΥΣΤ ΙΟΑΝΝ, св.: О священстве. In: *Творения Святого Иоанна Златоустаго. Том 1*. Почаев 2005.

2. 4. Novodobé komentáre pravoslávnych autorov

ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχιμ., 1986. *Ἡ Ἐπιστολή τοῦ Ἰακώβου*. 1. vydanie. Ἀθήνα: Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη.

ΑΓΟΥΡΙΔΗ, Σ. Χ., 1956. *Ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου*. 1. vydanie. Αθηναι: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΑΒΕΡΚΙЙ, Архиеп. (Таушев), 2002. *Четвероевангелие. Апостол, Руководство к изучению священного писания Нового Завета*. Москва: Издательство Православного Свято-Тихоновского Богословского института. ISBN 5-7429-0010-4.

БРЭЙ, Д., 2008. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I-VIII веков. Новый Завет. Кафолические послания*. Тверь: Герменевтика. ISBN 978-5-901494-12-7.

ΓΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., 2020. *Επιστολή Ιακώβου. Κοινωνικές διακρίσεις και σωτηρία*. 1. vydanie. Θεσσαλονίκη: Ostrakon Publishing. ISBN 978-618-5146-89-4.

ХЕРАСКОВЪ, М., 1907 *Послания Апостольския и Апокалипсисъ, Истолковательное обозрѣніе*. 3. vydanie. Владимиръ на Клязьме: Типография Н. А. Паркова.

ИВАНОВ, А., 1893. *Руководство к изяснительному чтению книг Новаго Завета, Обзорение посланий апостольскихъ и Апокалипсиса*. С.-Петербург.

ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901. *Соборное Послание св. Апостола Іакова*. Кіевъ.

КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004. *Опыт обозрѣнія и объясненія соборного посланія св. ап. Іакова*. 3. vydanie. Москва: Земская типография.

ЛОПУХИН, А. П., 2000. *Толковая Библия*. Минск: Харвест. ISBN 985-13-2254-7.

МИХАИЛЬ, еп.: *Толковый Апостоль*. Кн. 2. *Соборныя посланія св. Апостоловъ на славянском и русском наречіяхъ с предисловіями и подробными объяснительными примечаніями*. С.-Петербург 1905.

НИКАНОРЪ (КАМЕНСКИЙ), преосв., 2008. *Толковый Апостол*. Том 1. *Объяснение книги деяній святыхъ апостоловъ и соборныхъ посланий*. Москва: Издательство «Даръ». ISBN 978-5-458-00202-2.

НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новога Завета*. 1. vydanie. Србиње: “Дабар” и Богословија Светог Петра Дабробосанског. ISBN 99938-730-1-2.

ОРЛИН, Н., 2005. *Соборныя послания апостола Иакова, первое и второе ап. Петра и ап. Иуды*. 2. vydanie. Москва: Перервинская духовная семинария.

ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975. *Ερμηνεία εις τήν Επιστολήν τοῦ Ιακώβου*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014. *Мудрость небесная и земная. Беседы на послание апостола Иакова*. 2. vydanie. Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сисоева. ISBN 978-5-4279-003204.

ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996. *Ὑπόμνημα εις τάς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*. τ. 3. 4. vydanie. Ἀθήναι: Αδελφότης θεολόγων «Ὁ Σωτήρ».

ЗЕФИРОВЪ, Н., прот., 2005. *Общедоступное объяснение апостольскихъ посланий*. т. 1., *Соборныя послания*. Могилевъ Губ. 1911, Москва: Типография И. Б. Клаза.

2. 5. Novodobé komentáre nepravoslávnych autorov

ALLISON, D. C. 2013. A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle of James. In: DAVIES, G. I., TUCKETT, C. M.: *The International Critical Commentary on the Holy Scriptures of the Old and New Testaments*. London, New York: Bloomsbury T&T Clark. ISBN 978-0-567-07740-0.

BARTON, J., MUDDIMAN, J. 2001. *The Oxford Bible Commentary*. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-875500-7.

BROSEND, W. F. 2004. James and Jude. In: *The New Cambridge Bible Commentary*. New York: Cambridge University Press. ISBN 0-521-81482-0.

DIBELIUS, J. M., 1975. A Commentary on the Epistle of James. In: *Hermineia. A Critical and Historical Commentary on the Bible*. 11. vydanie. Fortress Press. Minneapolis. ISBN 0-8006-6006-4.

GRYGLEWICZ, F., 1959. *Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Listy Katolickie. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz. Tom 11.* 1. wyd, Poznań: Pallottinum.

HOPPE, R., 2001. *List Jakubův.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-7192-498-9.

JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII.* Nashville: Abingdon Press. ISBN 0-687-27825-2.

JOHNSON, L. T. 1995. *The Letter of James. A New Translation with Introduction and Commentary.* New Haven and London: Yale University Press. ISBN 978-0-300-13990-7.

KOZYRA, J., 2010. Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament. List świętego Jakuba. Tom XVI. Częstochowa. ISBN 978-83-7424-758-0.

LAYMON, Ch. M. 1990. *The Interpreter's One-volume Commentary on the Bible.* Nashville: Abingdon Press. ISBN 0-687-19299-4.

MACDONALD, W., 2017. Biblický komentář k Novému Zákonu. Brno: Alef. ISBN 978-80-906732-1-2.

MAREČEK, P., 2020. *List Jakubův.* 1. vydanie. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze. ISBN 978-80-7545-095-1.

MARTIN, R. P., 1988. James. In: *Word Biblical Commentary. Volume 48.* Mexico City: Thomas Nelson. ISBN 0-8499-0247-9.

McCARTNEY, D. G., 2009. James. In: *Baker Exegetical Commentary on the New Testament.* Grand Rapids: Baker Academic. ISBN 978-0-8010-2676-8.

MOO, D. J., 2000. The Letter of James. In: *The Pillar New Testament Commentary.* Leicester: Apollos. ISBN 0-85111-977-8.

MRÁZEK, J., 2012. *Bláznovství víry podla Jakuba. Výklad Jakubovi epištoly*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn. ISBN 978-80-86498-49-2.

SLEEPER, C. F., 1998. James. In: *Abingdon New Testament Commentaries*. Nashville: Abingdon Press. ISBN 0-687-05816-3.

SOUČEK, J. B., 1968. *Dělná víra a živá naděje, Výklad epištoly Jakubovy a první epištoly Petrovy*. Praha: Kalich.

SZTUK, D. 2014. *Ojcowie Kościoła komentują Biblię. Nowy Testament XI. List św. Jakuba*. Żabki: Apostolicum. ISBN 978-83-7031-850-5.

TRSTENSKÝ, F., 2010. Komentár k Jakubovmu listu. Svit: Katolícke biblické dielo. ISBN 978-80-89120-25-3.

WALTON, J. H. a KEENER, C. S., eds., 2016. *NIV Cultural Backgrounds Study Bible*. Grand Rapids: Zondervan. ISBN 978-0-310-43158-9.

3. Ostatná literatúra k listu apoštola Jakuba

ASSEMAN. Cod. liturg. eccl. uniy. IV, 2. 238. In: *Собрание древнихъ литургій восточныхъ и западныхъ*. Редакция «Христіянскаго чтенія», С.-Петербург 1874.

HUSÁR, J.: O Knihe žalmov. In: *Pravoslávny teologický zborník XXXII/17 - 2007*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2007. ISBN 978-80-8068-686-4, s. 74-105.

KORMANÍK, P., 1996. *Základné sväté Tajiny Pravoslávnej Cirkvi*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-7097-353-0.

PRUŽINSKÝ, Š., 2003. *Druhý a tretí list sv. apoštola Jána Teológa*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU. (Pravoslávne biblické komentáre ; 23). ISBN 80-8068-200-3.

PRUŽINSKÝ, Š., 2000. *Evanjelium podľa Matúša*. 1. vyd. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity. (Pravoslávne biblické komentáre; 1/1). ISBN 80-8068-007-8.

PRUŽINSKÝ, Š., 2022. *General letter of the Holy apostle James : (Exegesis of 4th chapter)*. Bialystok : Medical University of Bialystok. ISBN 978-83-962823-1-6.

4. Slovníky a encyklopédie

DUFOUR, X. L.: *Словарь библейского богословия*. Bruxelles 1990.

ДВОРЕЦКИЙ, И. Х., 1958. *Древнегреческо-русский словарь*. Том I-II. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей.

ΡΑΠΤΗ, Γ. Α., 1993. *Λεξικο ορθογραφικο-ερμηνευτικο της αρχαιας ελληνικης γλωσσας*. 1. vydanie. Θεσσαλονικη: Γιώργιος Κοντέος. ISBN 960-7224-6-X.

ΡΑΠΤΗ, Γ. Α., 1992. *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τομος 1-5. 1. vydanie. Θεσσαλονικη: Γιώργιος Κοντέος. ISBN 960-7224-00-0.

VECNÝ REGISTER

B

blažený, 42
boháči, 5, 6, 13, 14, 16, 19, 21, 23, 25
bohatstvo, 6, 7, 8, 12, 15, 16, 17, 19,
22, 24, 27, 30
bratia, 32, 37, 39, 44

C

cesta, 30
Cirkev, 3, 30, 47, 59

Č

človek, 8, 16, 19, 22, 25, 26, 27, 29,
36, 37, 38, 46, 53, 55, 56, 58, 61

D

dážď, 32, 34, 35, 62, 63
duša, 8, 33

E

Eliáš, 41, 61, 62

H

Hospodin, 18, 40, 42, 43, 56, 57, 62
hrdza, 7, 14, 15, 26
hriechy, 15, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58,
59, 60, 65
hriešnik, 24, 52

C

chorý, 48, 52
Christos, 10, 23, 24, 26, 43, 45, 46, 52

I

Isus, 10, 17, 24, 26, 45, 46

J

jedenie, 21
Jób, 41, 42

K

koniec, 21, 40, 41, 42, 43

L

ľútostivý, 40, 43

M

meno, 19, 50
mesiac, 34
milosrdný, 40, 43
modlitba, 49, 51, 55, 56, 57, 58, 59,
60
mole, 7, 12, 13
mzda, 17

N

nárek, 38
nebo, 44, 46, 62, 63

O

odevy, 7, 12, 13
odsúdenie, 6, 33
oheň, 7, 14, 15, 26, 58
olej, 55

P

pitie, 21, 24
Plač, 9
plod, 63
poklady, 7, 14
pokrytectvo, 7, 24, 27, 46
polia, 5, 8, 17
Pravda, 35
príchod, 5, 10, 33, 34, 35, 36
príklad, 7, 34, 39, 41, 61
Proroci, 39
prorok, 61, 62
prosby, 18, 50

R

roľník, 32, 35

S

smrť, 16, 21, 42, 63
spev, 47
spoveď, 59
spravodlivý, 23
srdcia, 20, 21, 35, 36
starší, 49, 54
sťažnosti, 18

sťažovanie, 37
striebro, 14
Sudca, 10, 37, 38
svedectvo, 17, 19

T

telá, 7, 14, 15
trzepliví, 32, 33, 35, 36, 40

U

útlak, 38
utrpenie, 15, 17, 33, 37, 42, 43, 59, 61

V

víťazstvo, 18
vytrvalí, 40, 41
vyznanie, 59

Z

zakáľачky, 20, 21
zem, 44, 62, 63
zlato, 14, 46
zvieratá, 21

OBSAH

ÚVOD	4
1. VAROVNÉ VÝZVY A UPOZORNENIA PRE BOHATÝCH (5, 1-6)	6
2. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY BRATSKÉHO SPOLUNAŽÍVANIA ČLENOV CIRKVI (5, 7-20)	32
ZÁVER	66
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	69
VECNÝ REGISTER	78
OBSAH	80
O AUTOROVI	81
RESUMÉ	82
SUMMARY	84

O AUTOROVI

doc. ThDr. Štefan Pružinský sa narodil v roku 1974 v Levoči. Po štúdiu na PBF UPJŠ v Košiciach (od roku 1997 na PU v Prešove) a štúdiu gréckeho jazyka na Filozofickej fakulte ΑΠΘ v Thessalonikách v Grécku od r. 1998 pracuje na Katedre biblických náuk na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Súbežne s tým je od r. 1998 duchovným správcom Pravoslávnej cirkevnej obce v Spišskej Novej Vsi. Je členom Slovenskej biblickej spoločnosti, redakčných rád niekoľkých vedeckých časopisov, predstaviteľom The International Institute of the Athonite Legacy in Ukraine na Slovensku. Je predsedom Komisie Vedeckej grantovej agentúry Pravoslávnej cirkvi pre odbor teológia. 8 rokov vykonával funkciu prodekana a 5. rok vykonáva funkciu dekana PBF PU. Je spolugarantom študijného programu Pravoslávna teológia, vedúcim riešiteľom alebo spoluriešiteľom 13 výskumných projektov. Bol pozvaný k aktívnej účasti na 18 medzinárodných vedeckých konferenciách. Najdôležitejšou oblasťou jeho vedeckej činnosti je exegéza Svätého Pisma Nového zákona, najmä všeobecných apoštolských listov. Okrem toho sa venuje aj dobovému pozadiu Nového Zákona, biblickej teológii, spovedníctvu a exegéze a teológii najdôležitejších evanjeliových udalostí v kontexte kresťanskej eortológie. Je autorom celkom 279 vedeckých a odborných prác, na ktoré eviduje 362 ohlasov.

RESUMÉ

Monografia sa zameriava na hĺbkovú analýzu 5. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba. Autor analyzuje skúmaný biblický text v kontexte súčasných podmienok, zdôrazňujúc dôležitosť komunitného života v Cirkvi. Monografia sa venuje napätiu medzi sociálne rozdielnymi skupinami a hľadá spôsoby, ako môžu byť biblické poučenia aplikované v modernom svete. Autor tiež podčiarkuje význam súdržnosti, vzájomnej podpory a úlohy Cirkvi v sociálnej spravodlivosti. V závere monografie sa zdôrazňuje význam aplikácie biblických princípov 5. kapitoly listu apoštola Jakuba v kontexte súčasného života Cirkvi. Poukazuje sa na dôležitosť vzájomnej podpory, súdržnosti a sociálnej spravodlivosti medzi veriacimi. Autor navrhuje konkrétne kroky pre implementáciu týchto učení v každodennom živote a otvára priestor pre ďalší výskum a aplikáciu týchto princípov v modernom cirkevnom a spoločenskom kontexte. Záver knihy je výzvou k aktívnej úlohe Cirkvi v súčasnom svete najmä v duchovnej a sociálnej oblasti.

Obsah monografie je možné zhrnúť do nasledujúcich bodov:

1. Úvod do témy knihy: Stručné predstavenie hlavnej témy knihy, ktorá sa týka 5. kapitoly listu Jakuba a jej relevancie pre súčasný kresťanský komunitný život.

2. Kľúčové biblické poznatky a interpretácie: Zdôraznenie hlavných exegéz autora, najmä v súvislosti s podporou pozitívnych vzťahov medzi rôznymi sociálnymi skupinami v Cirkvi.

3. Súčasná aplikácia biblických princípov: Diskusia o tom, ako môžu byť tieto staroveké učenia efektívne aplikované v dnešnom spoločenskom a cirkevnom kontexte, s praktickými príkladmi.

4. Výzvy v moderných cirkevných komunitách: Riešenie problémov a napätí medzi rôznymi sociálnymi skupinami v Cirkvi a navrhnutie spôsobov, ako ich prekonať pomocou učení Jakuba.

5. Úloha Cirkvi v sociálnej spravodlivosti: Rozšírenie názorov autora o zodpovednosti Cirkvi voči sociálnej spravodlivosti a prekonávaniu sociálnych rozdielov.

6. Záver a budúce smerovania: Zhrnutie hlavných bodov knihy a navrhnutie potenciálnych budúcich oblastí štúdia na základe diskutovaných princípov.

Ciele monografie boli naplnené. Bol vytvorený nový a originálny preklad 5. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba do slovenského jazyka prostredníctvom komparácie všetkých relevantných starobyklých rukopisov a s využitím dostupnej patristickej a najnovšej teologickej literatúry v danej oblasti. Tento preklad je mimoriadne blízky autentickému zmyslu a obsahu najstarších najmä starogréckych, latinských, sýrskych a staroslovienských rukopisov. Zároveň je vytvorený tak, aby bol dobre zrozumiteľný a jednoznačný. Boli definované dve hlavné príčiny sociálneho napätia medzi rôznymi sociálnymi vrstvami v Cirkvi aj širšej spoločnosti - je to arogancia na strane sociálne silnejších a závisť na strane sociálne slabších. Podarilo sa zistiť a definovať konkrétne postupy a kroky k odstráneniu uvedených príčin sociálnych rozporov a napätia smerom k dosiahnutiu vzájomnej harmónii a spolupráci pre dobro všetkých.

SUMMARY

The monograph focuses on an in-depth analysis of the 5th chapter of the general letter of the apostle James. The author analyzes the studied biblical text in the context of current conditions, emphasizing the importance of community life in the Church. The monograph addresses the tension between socially disparate groups and looks for ways in which biblical teachings can be applied in the modern world. The author also underlines the importance of cohesion, mutual support and the role of the Church in social justice. At the end of the monograph, the significance of the application of the biblical principles of the 5th chapter of the letter of the Apostle James in the context of the contemporary life of the Church is emphasized. The importance of mutual support, cohesion and social justice among believers is pointed out. The author proposes concrete steps for the implementation of these teachings in everyday life and opens up space for further research and application of these principles in the modern church and social context. The conclusion of the book is a call to the active role of the Church in the contemporary world, especially in the spiritual and social sphere.

The content of the monograph can be summarized in the following points:

1. Introduction to the topic: Brief presentation of the main topic of the book, which concerns the 5th chapter of the letter of James and its relevance for contemporary Christian community life.

2. Key biblical insights and interpretations: Emphasis on the main exegesis of the author, especially in connection with the promotion of positive relations between different social groups in the Church.

3. Contemporary application of biblical principles: A discussion of how these ancient teachings can be effectively applied in today's social and church context, with practical examples.

4. Challenges in modern church communities: Addressing problems and tensions between different social groups in the

Church and proposing ways to overcome them using the teachings of James.

5. The Church's role in social justice: Expanding the author's views on the Church's responsibility towards social justice and overcoming social differences.

6. Conclusion and future directions: Summarize the main points of the book and suggest potential future areas of study based on the principles discussed.

The objectives of the monograph were fulfilled. A new and original translation of the 5th chapter of the general letter of the Apostle James into the Slovak language was created by comparing all relevant ancient manuscripts and using the available patristic and the latest theological literature in the field. This translation is extremely close to the authentic meaning and content of the oldest especially ancient Greek, Latin, Syriac and Old Slavic manuscripts. At the same time, the translation is created in such a way that it is easy to understand and unambiguous. Two main causes of social tension between different social strata in the Church and wider society were defined - it is arrogance on the part of the socially stronger and envy on the part of the socially weaker. It was possible to find out and define specific procedures and steps to eliminate the mentioned causes of social contradictions and tension towards achieving mutual harmony and cooperation for the good of all.

prot. doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.

PRINCÍPY KOMUNITNÉHO ŽIVOTA CIRKVI V KONTEXTE Jk 5, 1-20

Recenzenti:

prof. ThDr. Vasilij Sadvarij

prof. Antoni Mironowicz, University of Bialystok

dr. hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT

Počet strán: 86

1. vydanie

Gorlice 2023

ISBN 978-83-63055-53-0